

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o krajowych niższych szkołach rolniczych
tudzież o szkole uprawy i wyprawy roślin włóknistych w Gródku
i o szkole ogrodniczej w Tarnowie.

Wysoki Sejmie!

Załatwiając zeszłoroczne sprawozdanie Wydziału krajowego w tej materii, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 15. lutego 1897 na wniosek Komisji gospodarstwa krajowego następujące uchwały:

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego za rok 1896, o krajowych niższych szkołach rolniczych, krajowej szkole uprawy roślin włóknistych w Gródku, tudzież o krajowej szkole ogrodniczej w Tarnowie.

2. Sejm otwiera Wydziałowi krajowemu kredyt do wysokości 26.000 zł. na pokrycie reszty kosztów budowy szkoły rolniczej w Bereźnicy.

3. Sejm otwiera Wydziałowi krajowemu kredyt do wysokości 2050 zł. na pokrycie reszty kosztów budowy domu mieszkalnego w szkole rolniczej w Jagielnicy i na budowę drogi dojazdowej do szkoły.

4. Sejm upoważnia Wydział krajowy do rozszerzenia i przebudowania cieplarni w szkole ogrodniczej w Tarnowie kosztem 4000 zł. pod warunkiem, jeżeli ok. Rząd pokryje połowę tego wydatku ze skarbu państwa.

Postępując utartą drogą zdajemy Wysokiemu Sejmowi poniżej relację o każdej ze szkół w nagłówku wymienionych, przyczem także jest mowa o spełnianiu poleceń, zawartych w powyższych uchwałach. Relacje te poprzedza tylko przegląd spraw, które dotyczą wszystkich tych szkół razem wziętych.

Zapowiedziane w zeszłorocznem sprawozdaniu stosownie do dawniejszych uchwał Wysokiego Sejmu zniesienie kuratorji w niższych szkołach, szkole lasowej i szkole ogrodniczej tarnowskiej i przelanie atrybucji, jakie przysługiwały kuratorjom jako organom doradczym, na sekcję stałą krajowej Komisji dla spraw rolniczych przyszło do skutku po dłuższych rokowaniach z rządem. Zmienione odpowiednio statuty tych szkół uzyskały zatwierdzenie Ministerstwa rolnictwa, a w ślad za tem poszła też i zmiana niektórych postanowień w dotychczasowym statucie krajowej komisji rolniczej, o czem Wydział krajowy na innem miejscu, mianowicie w sprawozdaniu z swoich czynności szczegółową zdaje relację.

To uproszczenie toku instancji, a zarazem scentralizowanie istniejących dotąd dla każdej szkoły odrębnych z sobą się zupełnie niekomunikujących organów doradczych będzie miało zdaniem Wydziału krajowego przedewszystkiem ten praktyczny a zarazem nader ważny skutek, że rady, jakie Wydział krajowy otrzyma, będą mu udzielane z punktu widzenia, obejmującego wszystkie szkoły niższe z uwzględnieniem jednakowego ich kierunku, jednakowych potrzeb i jednolitości toku, jaka w udzielaniu nauki w tych szkołach panować powinna.

Żeby jednakowoż do rad tych należycie się stosowano, nie wystarczy samo polecenie drogą rozporządzeń wydane, potrzebnem jest jeszcze przekonywanie się na miejscu, czy i jak to wykonano, skontrolowanie, jaką drogą przy wykonaniu postępowano, a wreszcie pouczenie, jeżeli mylnie lub niewłaściwie postąpiono.

Do tego zaś niezbędnym jest — jak to zresztą Wydział krajowy już w zeszłorocznym sprawozdaniu zaznaczył, a komisya gospodarstwa krajowego załatwiająca to sprawozdanie, z naciskiem podniosła — organ nadzorczy, któryby obok powyższych obowiązków miał także za zadanie w czasie peryodycznych lustracji udzielać młodym nauczycielom rad i wskazówek i prostować metodyczne błędy, jakich się oni dopuszczają muszą, nie posiadając dostatecznej, a często żadnej wprawy w pedagogicznem traktowaniu nauki w szkole tego poziomu. Niestety ustanowieniu takiego inspektora, ku czemu Wydział krajowy ma upoważnienie w uchwale Wysokiego Sejmu z 17. stycznia 1896, stoi dotąd na przeszkodzie brak odpowiedniej osobistości. Mimo ogłoszenia konkursu przed półtora rokiem, mimo rozlicznych zabiegów czynionych potem w poufnej drodze nie powiodło się dotąd Wydziałowi krajowemu wyszukać kandydata, któryby dawał rękojmię, że w zupełności odpowie stawianym wymaganiom. Wydział krajowy ma jednak nadzieję, że mu się niebawem powiedzie kwestyę tę rozwiązać, przyczem nie omeszka dolożyć starania, by to nastąpiło w niedalekiej przyszłości a zarazem z pożytkiem dla sprawy samej.

I. Szkoła w Bereźnicy.

Szkoła ta, jak to w zeszłorocznym sprawozdaniu podano, otwartą została 15. września 1896 z pierwszym rokiem nauki, na który przyjęto 14 uczniów. Z tej liczby ubyło w ciągu roku z braku zamilowania do tego zawodu czterech tak, że z końcem roku szkolnego było ich 10 w szkole.

Przy egzaminie rocznym, w którym uczestniczył z ramienia Wydziału krajowego członek krajowej Komisji dla spraw rolniczych WP. Tadeusz Langie, uzyskało 9 przejście na rok drugi. W relacji delegata, którego Wydział krajowy uprosił do zwiedzenia niższych szkół rolniczych w porze egzaminów, podniósł tenże, że uczniowie tej szkoły odpowiadali wogóle bardzo dobrze i że się wyrażali trafnie i jasno.

Z bieżącym rokiem szkolnym otworzono drugi rok nauki, na który przeszli promowowani przy egzaminie. W ich miejsce przyjęto na pierwszy rok z pomiędzy 17 zgłaszających się 14, którzy odpowiedzieli wymaganiom wstępnego egzaminu.

Z otwarciem drugiego roku przydzielono do Bereźnicy drugiego nauczyciela w osobie p. Franciszka Cisły, który poprzednio był czynnym w Jagielnicy, a ostatniemi laty w Gródku. Że zaś nauczyciel do nauk elementarnych p. Antoni Pawlusiewicz prosił o uwolnienie ze służby, przeto zamianował Wydział krajowy w jego miejsce nauczyciela szkół ludowych p. Pocięja, który objął tę posadę 1. września br.

Co do innych spraw, mianowicie odnoszących się do gospodarstwa polowego, Wydział krajowy zaznacza, że o niem wogóle będzie mogła być mowa, skoro pole do użytku szkole ofiarowane zostanie zdrenowane. Nieprzepuszczalne ilowate podłoże z cienką wierzchnią warstwą rodzajnej ale od dawna nieuprawianej ziemi udaremnia wszelką robotę.

Dlatego też Wydział krajowy, nie mogąc dłużej zostawić praktycznej szkoły rolniczej bez obiektu, na którymby właśnie tę praktykę odbywano, zarządził już w tym roku zdjęcie niwelacyjne i rozpoczął drenowanie, aby przynajmniej w przyszłym roku choć część tej trzydziestomorgowej przestrzeni można było wziąć pod kulturę.

Koszta drenowania wyniosą w przybliżeniu 1800 zł. i taką też kwotę jako nadzwyczajny wydatek wstawił Wydział krajowy do preliminarza tej szkoły na r. 1898 w r. VI. p. 22.

Nadto wstawił jeszcze Wydział krajowy w r. II. p. 9. wydatków nadzwyczajnych jednorazowo kwotę 900 zł., która przeznaczoną jest na pokrycie kosztów budowy lodowni i na dobudowanie drewnianych ganków do domów mieszkalnych. Brak lodowni ogromnie daje się odczuwać i niepodobna w lecie wiktualów, po które trzeba o milę drogi posyłać, utrzymać w stanie przydatnym do spożycia; ganki zaś przed wejściami do domów są niezbędne, gdyż deszczowa woda, a w zimie śnieg, dostają się przy zachodnim wietrze tak częstym w naszym klimacie wprost do sieni, zalewa je i spowodować może niebawem gnicie podłóg.

II. Szkoła w Horodence.

Początek ubiegłego roku szkolnego zastał w tej szkole 15 uczniów na I., 17 na II., a 10 na III. roku nauki, razem tedy 42 uczniów. W ciągu roku usunięto ze szkoły 10, a to częścią z powodu nieodpowiedniego prowadzenia się, częścią z braku pilności lub z powodu nader słabego rozwinięcia umysłowego, tak, że z końcem roku szkolnego było na wszystkich 3 latach 32 uczniów.

Egzamin roczny odbył się w przytomności delegata Wydziału krajowego WP. Tadeusza Langiego, który w relacji swej podnosi, że uczniowie z nauk teoretycznych odpowiadali dość dobrze, ale że w wykonywaniu robót gospodarskich i w ogóle w zastosowaniu nabytych wiadomości w praktyce niedostateczną wykazali wprawę, a powodem było, że przy udzielaniu nauki ograniczono się do wykładów, popierając je za mało demonstracjami na tych nawet okazach, które się w zbiorach szkolnych znajdują, a co do zajęć praktycznych to ograniczono się znów do robót w ogrodzie, odbywając niedostateczną praktykę w gospodarstwie dworskiem. Dalej podnosi p. Langie przy tej sposobności, że objechawszy w porze egzaminów szkoły niższe, zrobił to spostrzeżenie, iż kierownicy i nauczyciele są co prawda najlepszymi ożywni chęciami, w przeważnej części potrzeba im jednak światłej i życzliwej rady i wskazówek, jak się mają chronić od błędów, które w dzisiejszym stanie rzeczy przez nikogo nie pouczeni i na właściwą drogę nie naprowadzeni a własnym siłom i własnemu pozostawieni sprytowi, popełniają. Zapatrywanie to, oparte na naocznym przekonaniu potwierdza tylko to, co Wydział krajowy i w zeszłorocznym sprawozdaniu i w niniejszem na wstępie zaznaczył t. j. że potrzeba lustratora czy inspektora tych szkół staje się coraz aktualniejszą.

Przechodząc w dalszym toku do spraw, odnoszących się do stanu personalu nauczycielskiego w tej szkole, nadmieniam Wydział krajowy, że i w tym roku był zmuszony przeprowadzić pewne zmiany. I tak przeniósł najpierw Wydział krajowy w sierpniu prowizorycznego kierownika tej szkoły dr. Józefa Pawłowskiego w tym samym charakterze do Kobiernic. Również przeniósł Wydział krajowy praktykanta nauczycielskiego p. Ludwika Kaweckiego do Gródka na miejsce przeniesionego do Brzeźnicy nauczyciela Cisy; z Gródka zaś przeznaczony został w sierpniu Kaweki do Kobiernic na drugiego nauczyciela fachowego w miejsce Dąbrowskiego, który ze służby krajowej ustąpił.

Po Pawłowskim powierzył Wydział krajowy tymczasowe kierownictwo szkołą horodeńską tamtejszemu drugiemu nauczycielowi fachowemu Przemysławowi Cholewie, mianując w jego miejsce drugim nauczycielem fachowym nauczyciela do nauk elementarnych Włodzimierza Markowskiego, posiadającego obok patentu na nauczyciela do szkół ludowych także kwalifikacyjny egzamin na nauczyciela do niższych szkół rolniczych. Wolną skutkiem tego posadę nauczyciela do nauk elementarnych nadał Wydział krajowy nauczycielowi szkół ludowych Ludwikowi Zubowi.

Co do innych wreszcie spraw, to pozwala sobie Wydział krajowy jeszcze nadmienić, że w preliminarz budżetu tej szkoły wstawił dwa nadzwyczajne wydatki, mianowicie w poz. 9. a. kwotę 1.100 zł., a w poz. 9. b. kwotę 813 zł. Pierwszy wydatek posłużyć ma na zupełną restaurację walącego się domku, w którym mieszka instruktor, drugi zaś na wystawienie niezbędnie potrzebnej suszarni dla tytoniowego liścia, takiej, jaką już od kilku lat posiada szkoła Jagielnicka. Oba te wydatki są konieczne, a przy ich obliczeniu postąpiono z całą skrupulatnością.

III. Szkoła w Jagielnicy.

Przytoczoną na wstępie niniejszego sprawozdania uchwałą pod 3) przyznał Wys. Sejm Wydziałowi krajowemu kredyt w wysokości 2.050 zł., który posłużyć miał na pokrycie reszty kosztów budowy domu i na budowę drogi dojazdowej do szkoły. W granicach tej kwoty wykonano obie te rzeczy, a nadto uporządkowano dziedziniec i otynkowano z zewnątrz główny budynek szkolny tak, że szkoła Jagielnicka obecnie znacznie lepiej się przedstawia.

W ubiegłym roku szkolnym 1896/7 liczyła szkoła na wszystkich latach nauki 33 uczniów t. j. o 3 więcej, aniżeli w roku 1895/6. Z tych 33 uczniów było 31 synów włościańskich przeważnie z sąsiednich powiatów. Przy egzaminie rocznym uzyskali wszyscy stopień przejściowy, a delegat WP. T. Langie, uczestniczący

w tym egzaminie, stwierdza, że postęp jest widoczny, że odpowiedzi uczniów dość dobre w sali, wypadły bardzo dobrze na polu i w stajni przy pytaniach z praktycznej części. Drobne usterki, jakie jeszcze są, dziś już przy osiągnięciu głównego celu łatwo dałyby się usunąć.

Co do składu grona nauczycielskiego, to w tym roku nieznaczna tylko nastąpiła zmiana. Przeniesiony został instruktor Tadeusz Cholewa do Kobiernic, a na jego miejsce zamianowany Mierzwiak, jeden z byłych uczniów tej szkoły, który ją dobrze skończył a następnie przez dłuższy czas w obowiązku jako ekonom pozostawał. Również przeniesiony został do Kobiernic w charakterze zastępcy nauczyciela fachowego p. Adolf Poniński, który przez rok był w Jagielnicy za stypendyum z funduszu krajowego, aby się pod okiem starszych nauczycieli wdorożyć do zawodu nauczycielskiego i nabyć wprawy w metodycznym traktowaniu nauki w szkołach niższych. Miejsce Ponińskiego zajął Turakiewicz, ukończony uczeń szkoły czernichowskiej, kształcony następnie za stypendyum z funduszu krajowego w Nowym Iczynie, który na ten rok przydzielony został do Jagielnicy w tym samym celu jak rok przedtem Poniński.

IV. Szkoła w Kobiernicach.

Na wzór dwóch kursów jednorocznych, które się odbyły w latach 1894/5 i 1895/6 w szkole horodeńskiej, urządzonym został na życzenie krajowej Rady szkolnej taki kurs dla nauczycieli szkół ludowych w szkole kobiernickiej w bieżącym roku 1897/8. Plan naukowy i organizacja na kursie pozostały bez zmiany, ilość kandydatów ta sama t. j. 10., wreszcie koszt w tej samej wysokości to znaczy, że fundusz krajowy dodaje do subwencji wyznaczonej przez Ministerstwo oświaty jeszcze 1.400 zł., które są zamieszczone w rubr. XV. wydatków, obejmującej kwoty dla rolnictwa i górnictwa przeznaczone.

Skutkiem otwarcia kursu dla nauczycieli potrzeba było powiększyć czasowo personal nauczycielski o jedną siłę fachową. Jak już przy szkole Jagielnickiej nadmieniono, przydzielony został do Kobiernic w charakterze zastępcy nauczyciela fachowego p. Adolf Poniński, który objął część wykładów na kursie, a nadto zajęty jest udzielaniem nauki w szkole przez co dwaj stali nauczyciele, mając tem samem mniej zajęcia w szkole, mogli być na kursie zatrudnieni.

Obok powiększenia ciała nauczycielskiego przez dodanie siły pomocniczej zmienił jeszcze Wydział krajowy zupełnie skład tego grona. Mianowicie został ze względów służbowych przeniesiony do Gródka dotychczasowy kierownik Edmund Bielski, ze służby usunięty drugi nauczyciel fachowy Franciszek Dąbrowski, wreszcie na własną prośbę zwolniony instruktor Marcin Tura. Na opróżnione miejsca przeniesieni zostali: Dr. Józef Pawłowski z Horodenki na kierownika, Ludwik Kawecki z Gródka na drugiego nauczyciela fachowego, wreszcie Tadeusz Cholewa z Jagielnicy na instruktora.

Co do spraw dotyczących szkoły samej, a względnie postępu uczniów w naukach, ogólnego prowadzenia się, to wedle sprawozdania p. Langiego, który w egzaminie rocznym uczestniczył, okazuje się, że i w tej szkole większy kładziono nacisk na teorię, gdyż odpowiedzi uczniów, o ile egzamin odbywał się w sali i ograniczał się do opowiadania lub gołosłownego opisywania, były dosyć dobre. Skoro jednak dalsze egzaminowanie przeniesiono do ogrodu szkolnego a następnie w pole, pokazało się, że nie wszyscy uczniowie potrafią znaleźć dobre trawy łąkowe i niektóre rośliny pastewne, o które się delegat zapytywał. Natomiast karność szkolna i ogólny porządek w zakładzie nie pozostawały nic do życzenia.

Przechodząc wreszcie do spraw administracyjnych, nadmieniam jeszcze Wydział krajowy, że do preliminarza budżetu wstawił dwie kwoty w wydatkach nadzwyczajnych, które w ciągu roku koniecznie ponieść wypadnie. Mianowicie potrzeba odrestaurować kosztem 300 zł. mieszkanie instruktora obecnie znajdujące się w stanie nader opłakanym, jak również potrzeba wystawić drewnitnie dla nauczycieli kosztem również około 300 zł., gdzieby zapasy węgla przez zimę przechować mogli. Dziś brak drewnitni zastąpiono w ten sposób, że w magazynie szkolnym przechowują i nauczyciele swój opał, wydzielony im przez kierownika. Stan taki nie jest dobry i nie powinien dłużej istnieć.

W końcu nadmieniam Wydział krajowy, że stosownie do zapowiedzi, uczynionej w zeszłorocznym sprawozdaniu postanowił przystąpić w r. 1898 do wydre-

nowania pól. Koszt tych robót obliczony na 900 zł. wstawiony jest również w wydatki nadzwyczajne pod p. 22. preliminarza tej szkoły.

V. Szkoła w Suchodole.

W zeszłorocznem sprawozdaniu podał Wydział krajowy powody, dla których wstrzymał się z rozpoczęciem budowy tej szkoły w r. 1896., zrobił to mianowicie dlatego, bo sądził, że opóźniając robotę o rok wobec czasowego braku materiałów budowlanych w Krośnie a zwłaszcza cegły, uzyska przy ponownej rozprawie ofertowej korzystniejsze a przynajmniej nie wiele od kosztorysu odbiegające oferty. Rzeczywiście znalazł się wśród oferentów jeden, który się podjął wykonania po cenach jednostkowych, przyjętych przy obliczaniu kosztorysu. Sformułował zaś swą ofertę dlatego tak, bo twierdził — a jak się przy bliższem badaniu pokazało, twierdził słusznie —, że Wydział krajowy sam uzna, iż budowlanych tych nie można, a raczej nie należy ściśle wedle planów, a tem samem za cenę kosztorysową wykonać, gdyż w planach projektowano tak zwane konstrukcje oszczędnościowe, które wykonać się dadzą i chwilowo co prawda całą rzecz potaniają, które jednak z chwilą oddania budynków do użytku okażą się wprost niemożliwe i będą musiały być natychmiast usunięte, zatem w rezultacie dadzą nie oszczędność, ale podwójny wydatek.

Bliższe badanie tak planów samych jak i w ogóle terenu całego i znajdujących się tam na gruncie budynków gospodarskich, które przeprowadził zastępca szefa dep. III., przy udziale inżyniera Wydziału krajowego, wykazało, że wątpliwości, które przedsiębiorca podniósł, są uzasadnione, a następnie że stare budynki gospodarskie, które wedle pierwotnego projektu miano tylko nie wielkim kosztem zaadaptować, tak w ciągu ostatnich 2 lat ucierpiały, że się już tylko kwalifikują do rozbioru.

Skutkiem tego nie bardzo pomyślnego wyniku tych badań otrzymał inżynier Rozwadowski polecenie, aby odpowiednio do otrzymanych wskazówek przerobił plany głównego budynku, domu mieszkalnego i warsztatu dla przeróbki lnu, oddzielnie zaś zaprojektował stajnię, stodołę i przebudowanie domu administracyjnego, które to ostatnie roboty wedle pierwotnego projektu miały być kosztem 2.100 zł. wykonane przez zaadaptowanie tylko i nieznaczną rekonstrukcją starych budynków. Zarazem otrzymał inżynier Rozwadowski polecenie, by kosztorys budynków: głównego, mieszkalnego i warsztatów oparł na cenach jednostkowych pierwotnego kosztorysu, gdyż te roboty oddaje Wydział krajowy przedsiębiorcy, przyjmując jego ofertę, co do kosztorysu zaś robót, które ma zaprojektować t. j. stajni, stodoły i przebudowanie domu administracyjnego, by się starał przed jego ostatecznem zestawieniem zasięgnąć wpieryw na miejscu informacji co do cen jednostkowych rozmaitych potrzebnych materiałów, po których by je wprost od dostawców można było dostać.

Na tych zasadach oparty kosztorys oblicza koszt wszystkich wyżej wymienionych robót i to wraz z nieuniknionem odrenowaniem gruntu pod budowę zajętego, z wykopaniem i urządzeniem studni, tudzież z ogrodzeniem całego obejścia na 69.000 zł. A że Wys. Sejm udzielił już na rozpoczęcie tych robót 30.000 zł., brakuje zatem 39.000 zł., które też Wydział krajowy jako drugą i ostatnią ratę na budowę tej szkoły wstawił do r. XV. preliminarza budżetu krajowego. Wydatek ten musiał być w całej pełni do budżetu wstawiony, jakkolwiek c. k. Rząd na się wedle zobowiązania swego przyczynić do kosztów tej budowy kwotą 28.000 zł., musiał zaś być wstawionym dlatego, gdyż budowa skończy się w r. 1898 i należności muszą być popłacone, a subwencya państwowa ma wpływać przez szereg lat po 6.000 zł. rocznie.

Wracając zaś do spraw budowy samej, nadmieniam tylko jeszcze Wydział krajowy, jak to zresztą wyżej wspomniano, że roboty około budynku głównego, domu mieszkalnego i warsztatów dla przeróbki lnu oddał w przedsiębiorstwo budownicemu Grzybińskiemu, resztę zaś robót postanowił prowadzić w własnym zarządzie. Techniczny nadzór nad robotami ma powierzony inżynier Rozwadowski, wypłaty zaś skutecznie Wydział powiatowy w Krośnie.

Budynki przez przedsiębiorcę stawiane są już pod dachem, budowa gospodarskich budynków, którą się będzie w własnym zarządzie prowadzić, rozpocznie się z pierwszą wiosną, a materiał potrzebny do tej budowy już prawie w całości

wprost u producentów zakontraktowany. Wszystkie budynki będą w lipcu gotowe tak, że z początkiem roku szkolnego 1898/9 może nastąpić otwarcie I. roku nauki.

Wobec tego Wydział krajowy we wniosku ad II. uprasza o upoważnienie do otwarcia I. roku nauki z początkiem roku szkolnego 1898/9, zaś we wniosku ad III. przedkłada do uchwały etat osób i płac grona nauczycielskiego tej szkoły. Oczywiście że etat ten wejdzie stopniowo w życie w miarę przybywania kursów. W roku szkolnym 1898/9 potrzebnym będzie od lipca kierownik i instruktor, od września nauczyciel do elementarnych nauk i katecheta. Kierownik i instruktor dlatego są potrzebni na 2 miesiące przed otwarciem roku, aby poczynili potrzebne przygotowania w szkole i na folwarku. Koszt wynagrodzenia ciała nauczycielskiego, obliczony w stosunku do rocznych płac, wyniesie w r. 1898 1.327 zł., doliczając do tego kosztu administracyjne w tej samej wysokości, jak przy szkole Bereźnickiej w porze jej otwierania t. j. w kwocie 750 zł., dalej kosztu utrzymania 15 uczniów przez 4 miesiące wraz z ubraniem, pościelą, praniem, wynagrodzeniem lekarza, przyborami do nauki i pisania w kwocie 790 zł., wreszcie umówiony czynsz z pola w kwocie 500 zł., otrzymamy ogólną kwotę 3.367 zł., potrzebną na utrzymanie szkoły w Suchodole w pierwszych czterech miesiącach jej istnienia.

Kwotę tę wstawił Wydział krajowy w preliminarz funduszu krajowego w rubr. XV. w wydatkach zwyczajnych i o jej przyznaniu we wniosku pod IV. uprasza.

Prócz kwoty, potrzebnej na pokrycie zwyczajnych potrzeb, wstawił nadto Wydział krajowy w tę samą rubrykę w wydatki nadzwyczajne 9223 zł. na koszt wewnętrznego urzędowania, na sprawienie inwentarza żywego i martwego, utrzymanie inwentarza i obsiew pól. Kwota ta jest identyczna z kwotą, jaką Wys. Sejm przyznał na te same cele dla szkoły Bereźnickiej w r. 1896, uznając tem samem zestawiony przez Wydział krajowy rachunek za odpowiedni. Wydział krajowy nie zestawia teraz rachunku tego ze wszystkimi szczegółami ponownie, lecz odwołuje się w tej mierze do swego sprawozdania, które przedłożył Wysokiemu Sejmowi z datą 20. grudnia 1895 L. 82.861. (Al. 59 z roku 1895/6).

Kończąc na tem rzecz o szkole Suchodolskiej, pozwala sobie jeszcze Wydział krajowy co do proponowanego we wniosku pod 2) etatu osób i płac ciała nauczycielskiego nadmienić, że etat ten od etatu innych szkół różni się tylko tem, że ma trzeciego nauczyciela fachowego do udzielania nauki uprawy i wyprawy roślin włóknistych.

VI. Szkoła w Gródku.

O szkole tej, której lata istnienia są policzone, bo z otwarciem III. roku nauki w szkole w Suchodole zostanie zwinęta jako specjalna szkoła uprawy lnu i konopi, Wydział krajowy nie wiele ma do nadmienienia. Nie zmieniła się ani liczba uczniów, którzy w ciągu jednorocznego pobytu w tej szkole właściwie przygotowują się tylko do niższych szkół rolniczych, nie mógł się też zmienić i tok nauki, gdyż wobec zamierzonego zwinienia tej szkoły nie było wskazaniem wprowadzenie jakich innowacyj.

Jedynie skład grona nauczycielskiego uległ kilkakrotnym zmianom. Mianowicie przeniesiono, jak już wyżej wspomniano, nauczyciela rolnictwa Franciszka Cisłę do Bereźnicy, naznaczając w jego miejsce Ludwika Kaweckiego z Horodenki, który po dwumiesięcznym pobycie w Gródku został przeniesiony do Kobiernic. Po Kaweckim naznaczony został do Gródka Bielski z Kobiernic, który jednak otrzymał dwumiesięczny urlop z powodu nadwątlonego zdrowia.

VII. Szkoła ogrodnicza w Tarnowie.

Wykonując uchwałę Wysokiego Sejmu, przytoczoną na wstępie niniejszego sprawozdania pod 4. odniósł się Wydział krajowy do c. k. Rządu z prośbą o przy czynienie się ze skarbu państwa w połowie do kosztów budowy szklarni. Odpowiedzi jednak nie otrzymał dotąd Wydział krajowy, gdyż c. k. Ministerstwo rolnictwa zazwyczaj zawiadamia nas o wysokości kwot, jakimi będzie subwencyonować poszczególne nasze naukowe zakłady, dopiero w styczniu, względnie w lutym.

W przewidywaniu, że odpowiedź wypadnie przychylnie, polecił Wydział krajowy Dyrekcyi, aby plany tej szklarni odpowiednio przerobić polecił, trzymając się co do kwoty granic zakreszonych uchwałą Wys. Sejmu tak, by z wiosną można było bezzwłocznie przystąpić do wykonania.

Z robót, zmierzających do uporządkowania ogrodu i placu przed szkołą, wykonano za kwoty w budżecie wyznaczone mur od strony północnej 50 m długi a 3 m w świetle wysoki, pod którym posadzono drzewka brzoskwińowe i morelowe, następnie uporządkowano podwórze, zamieniając je w rodzaj ogródka obsadzonego na trawnikach drzewami szpilkowemi, wreszcie wybudowano szopę na gruncie wydzierżawionym od miasta dla przechowywania okien inspektowych, mat, wazonów i t. p.

Pozostaje zaś na razie do odrestaurowania drewniany budynek, dobudowany niedawno do szkolnego zabudowania, a przeznaczony na sypialnię uczniów. W budynku tym pojawił się grzyb, niszcząc tak ściany od strony północnej i wschodniej jakoteż i podłogę. Zarządzone techniczne badanie wykazało, że dobudówka ta da się jeszcze uratować przez wymianę belek zajętych i zastąpienie ich nowemi zapuszczonemi karbolineum na gorąco, dalej przez usunięcie podsypki pod podłogą, która nie dość w suchym stanie dana, stała się prawdopodobnie rozsądnikiem grzyba, wreszcie przez danie nowej podłogi. Koszta tych niezbędnych robót obliczył inżynier na 600 zł., które Wydział krajowy wstawił do preliminarza jako nadzwyczajny wydatek w pozycyi 10.

Obok tego jednorazowego wydatku wstawił Wydział krajowy w preliminarzu dwa nadzwyczajne wydatki: jeden w poz. 17 w kwocie 300 zł. na dalsze kompletowanie środków naukowych, w które szkoła dotąd skąpo jest uposażona, drugi zaś w poz. 20 b. w kwocie 400 zł. na wewnętrzne urządzenie szklarni.

Przechodząc do spraw szkolnych, nadmieniam Wydział krajowy, że w ubiegłym roku szkolnym 1896/7 liczyła szkoła 21 uczniów, mianowicie 9 na I., 8 na II., a 4 na III. roku nauki. W egzaminie, który się odbył w obecności WP. Langiego 5 uczniów I. roku, a 7 uczniów II. roku otrzymało stopień przejściowy, z uczniów zaś III. roku wszyscy czterej zdali egzamin główny i udali się bezwzględnie na dalszą praktykę.

Skład grona nauczycielskiego pozostał niezmienny; usunięty został jedynie instruktor Lipiarz, jako dla tej szkoły nieodpowiedni, a w jego miejsce powołany Ligęza, jeden z dawniejszych wychowanków tej szkoły.

W końcu nadmieniam Wydział krajowy, że za jego zezwoleniem brała szkoła udział w wystawie ogrodniczej w Krakowie i że za wystawione drzewka owocowe i warzywa otrzymała najwyższą nadrodę w formie dyplomu honorowego.

Na podstawie powyższego sprawozdania przy dołączeniu rocznych sprawozdań Dyrekcyi Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o krajowych niższych szkołach rolniczych, krajowej szkole uprawy roślin włóknistych w Gródku, tudzież o krajowej szkole ogrodniczej w Tarnowie.

II. Sejm upoważnia Wydział krajowy do otwarcia I. roku nauki w krajowej niższej szkole rolniczej w Suchodole z początkiem roku szkolnego 1898/9.

III. Sejm ustanawia następujący etat osób i plac grona nauczycielskiego krajowej niższej szkoły rolniczej w Suchodole:

A.

Grono nauczycielskie kraj. niższej szkoły rolniczej w Suchodole składa się:

1. Z kierownika, zarazem nauczyciela fachowego, dwóch nauczycieli fachowych i nauczyciela do nauk elementarnych;
2. Z nauczycieli niestałych t. j. katechety i instruktora do robót praktycznych.

B.

Wymienieni pod A) 1. są urzędnikami krajowymi z wszystkimi prawami określonymi w ustawie służby krajowej i w statucie emerytalnym.

C.

1. Pierwszy nauczyciel fachowy a zarazem kierownik szkoły otrzymuje wolne pomieszkanie i pobiera roczną stałą placę w kwocie 1.300 zł. dodatek aktywalny o rocznych 140 zł. i dodatek pięcioletni o rocznej kwocie 200 zł.

2. Drugi nauczyciel fachowy otrzymuje wolne pomieszkanie i pobiera roczną stałą płacę w kwocie 1.000 zł. dodatek aktywalny o rocznych 100 zł. i dodatek pięcioletni o rocznej kwocie 100 zł.

3. Trzeci nauczyciel fachowy otrzymuje wolne pomieszkanie i pobiera roczną stałą płacę w kwocie 800 zł. dodatek aktywalny o rocznych 80 zł. i dodatek pięcioletni o rocznej kwocie 80 zł.

4. Nauczyciel do nauk elementarnych otrzymuje wolne pomieszkanie i pobiera roczną stałą płacę w kwocie 500 zł. dodatek aktywalny o rocznych 50 zł. i dodatek pięcioletni o rocznej kwocie 50 zł.

D.

Dodatek pięcioletni nadaje Wydział krajowy każdemu z tych nauczycieli podług powyżej oznaczonej stopy, skoro tenże pełnił na jednej i tej samej posadzie służbę przez pięć lat nieprzerwanie.

Dodatek pięcioletni nie może być udzielony na tej samej posadzie częściej jak pięć razy t. j. za 25 lat nieprzerwanej służby.

Dodatek ten stanowi część płacy i będzie doliczony do stałej płacy przy wymiarze emerytury.

E.

Stanowisko nauczycieli niestałych, którzy nie są urzędnikami krajowymi i nie mają prawa do emerytury, określi bliżej statut organizacyjny szkoły, tudzież regulamina i instrukcje wydane na podstawie statutu.

O wysokości ich wynagrodzenia stanowi każdorazowy budżet krajowy.

IV. Sejm otwiera Wydziałowi krajowemu kredyt w kwocie 3.367 na koszt utrzymania szkoły w Suchodole w r. 1898 a kredyt do wysokości 9223 zł. na koszt jej urzędzenia.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicji i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 23. listopada 1897.

Marszałek krajowy

S. Badeni wr.

Sprawozdawca :

Edward Jędrzejowicz wr.

Członek Wydziału krajowego.

Alegat 1. do LW. 72.761/97.

Sprawozdanie

Dyrekcji krajowej niższej szkoły rolniczej w Bereźnicy za rok szkolny 1896/7.

Ogólne wiadomości o szkole.

Cel szkoły. Krajowa niższa szkoła rolnicza w Bereźnicy założona staraniem Wysokiego Wydziału krajowego przy przyczynieniu się Wysokiego c. k. Rządu i Rady powiatowej w Stryju, zbudowana na gruncie darowanym przez JW. Pana Juliana barona Brunickiego, ma na celu kształcenie i wychowanie na zdolnych gospodarzy praktycznych, przede wszystkim synów włościańskich, którzyby w przyszłości, osiadłszy na ojcowiznie, mogli skutecznie przyczynić się do podniesienia tychże gospodarstw.

Cel powyższy tylko w części osiągnąć dał się, bo zaledwie 2 uczni na I. rok zapisanych, było synami majątnych gospodarzy wiejskich, reszta jest bądź synami bardzo biednych włościan, bądź innym należy stanom.

Gdy jednak wszędzie każdy początek jest trudny, tak i tu żywi Dyrekcyja nadzieję, że w miarę obznajomienia się ludności z celami i czynnościami tutejszej szkoły i pod tym względem przyszłość lepsze rezultaty przyniesie.

Warunki i termin przyjęcia kandydatów do szkoły.

Chcący wstąpić jako uczeń do tejże szkoły, powinien:

1. Wnieść najdalej do 30. maja . . . podanie do Dyrekcyi krajowej niższej szkoły rolniczej w Bereźnicy (o. p. Stryj) z dołączeniem:

- a) metryki urodzenia i chrztu, udowadniającej, że kandydat ukończył 16 rok życia;
- b) świadectwa szkolnego z ukończenia z dobrym postępem szkoły ludowej. Kandydaci, którzy się wykażą świadectwami z odbytej nauki dopełniającej będą mieli pierwszeństwo przed innymi przy równych innych warunkach;
- c) świadectwa moralności i dotychczasowego zatrudnienia po ukończeniu szkoły, wystawionych przez właściwego duszpasterza i Zwierzchność gminną;
- d) świadectwa zdrowia, wystawionego przez lekarza.

2. W dniu oznaczonym przez Dyrekcyę poddać się egzaminowi wstępnemu, z którego kierownik osądzi, czyli kandydat jest dostatecznie umysłowo rozwinięty i posiada potrzebne dla szkoły elementarne wykształcenie, ażeby mógł należycie z nauki wykładanej korzystać. Za koszt utrzymania ucznia, t. j. za wikt, ubranie (prócz bielizny i butów), pościel, mieszkanie, opał i światło, płaci się do kasy zakładu 150 zł. rocznie, w 2 półrocznych ratach, płatnych z góry. Od powyższej opłaty mogą być uwolnieni ci, którzy przedłożą dowody, że ich rodzice lub opiekunowie nie są w stanie utrzymać tychże własnym kosztem. Synowie włościan, mających własne gospodarstwa, będą przyjmowani przed innymi kandydatami na fundusz krajowy bez względu na ich stan majątkowy.

Każdy wstępujący uczeń winien być zaopatrzony w dostateczną bieliznę i 2 pary dobrych, juchtowych butów.

Trwanie nauki i rozpoczęcie roku szkolnego.

Nauka cała w krajowej niższej szkole w Bereźnicy trwa lat 3. Rok szkolny rozpoczynać się będzie w regule 1-go lipca, a kończyć 30-go czerwca. Tylko wyjątkowo rok ubiegły rozpoczął się 15-go września z powodu opóźnienia się wykonania budowy gmachu szkolnego.

Egzamina i świadectwa.

Przy końcu każdego roku szkolnego składają uczniowie egzamina roczne z wszystkich przedmiotów nauki przed komisją egzaminacyjną. O wyniku tegoż egzaminu, który stanowi o przejściu ucznia na rok wyższy, zawiadamia Dyrekcja pisemnie rodziców lub opiekunów uczeni

Uczeń, który przy egzaminie rocznym nie otrzymał przynajmniej dostatecznego postępu ze wszystkich przedmiotów nauki, nie może przejść na rok wyższy. Po ukończeniu całego trzylecia będzie zdawał każdy uczeń egzamin końcowy czyli główny z całości nauk zawodowych (rolnictwa, hodowli zwierząt domowych i administracji) przed osobną komisją egzaminacyjną, a w razie pomyślnego wyniku tego egzaminu, otrzymuje świadectwo z ukończenia nauk, w którym wyrażony będzie osobno postęp w naukach stopniami: celujący, bardzo dobry, dostateczny, a zachowanie się stopniami: zupełnie odpowiednie, odpowiednie, a względnie zaledwie odpowiednie. Świadectwo to służyć będzie za dowód osiągniętej wiedzy, wymaganej na małym gospodarstwie.

Uczeń, który egzaminu końcowego nie złoży przynajmniej z dostatecznym postępem, otrzyma świadectwo, w którym stopień niedostateczny wiedzy wyraźnie będzie podany.

Skład grona nauczycielskiego.

1. Henryk Rozwadowski, kierownik zakładu i nauczyciel fachowy uczył nauk przyrodniczych 7 godzin tygodniowo, prócz tego zajmował się urządzeniem szkoły, gospodarstwa i ogrodu szkolnego.

2. Antoni Pawłusiewicz, nauczyciel do nauk elementarnych, ogólnie kształcących uczył języka polskiego, ruskiego, rachunków i geometryi, geografii i historii tudzież kaligrafii i rysunków razem 16 godzin tygodniowo.

3. Instruktor uczył wykonywania prac ręcznych i dozorował uczeni przy pracach gospodarskich. Posadę tę zajmował do 1-go kwietnia Michał Stadnicki, od 20-go kwietnia Jan Romer.

4. Ksiądz Zdzisław Łuczycki, honorowy kanonik i katecheta szkół miejskich w Stryju udzielał nauki religii obrz. rz. kat. od 1. grudnia 1896.

Naukę religii obrz. gr. kat. podawał ksiądz proboszcz w Bereźnicy Grzegorz Komarzański od dnia otwarcia szkoły, t. j. od 19. września 1896.

Nauki w szkole udzielane.

a) Nauka teoretyczna rozciągała się na naukę obu języków krajowych, a dalej na naukę rachunków, geografii, kaligrafii i rysunków, wstępnych wiadomości z nauk przyrodniczych w następującej ilości godzin:

1. Nauka religii	1	godz.	tygod.
2. " języka polskiego	5	"	"
3. " " ruskiego	2	"	"
4. " rachunków	3	"	"
5. Nauki przyrodnicze	7	"	"
6. Nauka geografii	2	"	"
7. " kaligrafii	2	"	"
8. " rysunków	2	"	"

Razem . 24 godz. tygod.

b) Nauka praktyczna opierała się o gospodarstwo szkolne. Uczniowie byli zajęci w temże po obiedzie, wykonywali wszystkie roboty w gospodarstwie się nadarżające, a także pomagali skutecznie w pracach koło założenia ogrodu i regulowania pola. Oprócz tego obsługiwali inwentarz szkolny. W ten sposób wdrażali się pod okiem kierownika zakładu i przy dozorze instruktora do poprawnego wykonywania robót, otrzymując w czasie tegoż potrzebne objaśnienia co do samego sposobu wykonywania, jakoteż celu pojedynczych czynności gospodarskich. Nauczyciel fachowy, a zarazem kierownik szkoły prowadził i organizował gospodarstwo. Instruktor ćwiczył uczeni w wykonywaniu robót ręcznych, tak na polu, jak potem w zimie w warstacie.

Środki naukowe.

1. Głównym środkiem naukowym jest gospodarstwo szkolne na obszarze 30-tu morgów wraz z odpowiednimi budynkami i inwentarzem żywym i martwym (o którym poniżej będzie mowa). Nadto służyły do demonstracyi i ćwiczenia.

1. Pólko okazowe na którym na małych parcelach uprawiane były różne rośliny, przeważnie jare. W przeciągu roku zakupiono jako dalsze środki demonstracyjne z kwoty na ten cel przez Wysokie c. k. Ministerstwo rolnictwa udzielonej następujące przyrządy i modele:

1. Do nauki chemii i fizyki:

158 modeli i przyrządów, wśród których ważniejsze są:

1. Gazownik szklany, 2. Flaszka Wulfa, 3. Potrzebne retorty, rurki, cylindry i t. p. do wykonywania różnych doświadczeń z gazami, 4. Potrzebne do chemii odczynniki, 5. Modele głównych maszyn pojedynczych jak: klin, kołowrót, równia pochyła i t. d., 6. waga decymalna — mostek, 7. waga dwuramienna z wszystkimi możliwymi poprawkami, 8. prasa rtęciowa, 9. pompa powietrzna, 10. model sikawki i pompy ssąco-tłoczącej, 11. model szklany prasy hydraulicznej, 12. maszyna do elektryczności i influencyjna, 13. model motoru dynamo-elektrycznego, 14. bateria elektryczna o 6 elementach, 15. przyrządy do okazania rozszerzalności ciał przez zmianę temperatury, 16. przyrząd do okazania działania przeciągów w kominach wedle Meidlingera, 17. piorunochron, 18. maszyna odśrodkowa, 19. elektrofor, 20. model telegrafu Morsego i wiele innych.

2. Do nauki botaniki:

1. Strebla tablice najważniejszych zbóż.
 2. Schülego tablica traw pastewnych.
 3. Tablice chorób roślin Dra W. Ahlesa.
 4. Tablice Franka do nauki fizjologii i roślin.
 5. Zielnik roślin zbożowych, pastewnych, chwastów, roślin dla pszczół uprawianych.
 6. Zbiór nasion 150 gatunków.
 7. 6 modeli kwiatów i nasion z masy papierowej powiększonych i do rozbierania.
 8. Kompletny mikroskop wraz z potrzebnymi przyborami.
 9. Arnolda zbiór grzybów jadalnych i trujących.
 10. Forwega tablice, przedstawiające bardziej znane kształty liścia kwiatu i owoców.
 11. Tablice przedstawiające szematycznie kwiatostany roślin, wydane przez Franciszka Bayera.

Środki do nauki zoologii i anatomii.

1. Ptaki i szkielety, spreparowane przez Znatowicza razem wypchanych okazów	34
szkieletów dużych (koń i krowa)	2
szkieletów mniejszych (pies, świnia, baran, bocian)	4
czaszek	10
noga konia	1
kości, nogi krowy	1

2. Klesena model z masy papierowej: a) nogi konia, b) serce, c) mózg, d) 9 sztuk szczęk końskich, e) wymię krowy, f) żołądek bydłęcy, g) macica bydłęca, h) model oka, i) model ucha.

3. Leśniczego Heydy zbiór pożytecznych i szkodliwych chrząszczy i motyli, razem 24 preparatów.

4. Tablice do nauki poglądowe z polskimi, ruskimi i niemieckimi napisami Boberskiego, wydane przez Seyfartha i Czajkowskiego.

5. Tablice anatomii pszczoły Leucchartha i Dr. Nitsche.

6. Tablica, przedstawiająca chów i robotę jedwabnika przez Pateka.

7. Tablice pożytecznych i szkodliwych owadów dla pól i lasów Dra H. M. Schmidta Göbla.

8. Model szematycznie uzmysłwiający krążenie krwi.

Do nauki mechaniki rolniczej.

1. Album różnych konstrukcyi pługa i narzędzi rolniczych od czasów najdawniejszych do dzisiejszych, wydany przez Grossa w Hohenheimie, 2. model pługa ośmskibowej odkładnicy, 3. model ruchadła Eckartha, 3 model sochy polskiej, 4. model brabantkiej brony, 5. model wałca kroskil, 6. model flandryjskiej międlicy, 7. model amerykańskiego utwierdzenia trzosła na grzędzieli, 8. model belgijskiej szuffli ziemnej, 9. 2 modele palików do sadzenia nasion, 10. angielska motyka do motyczenia zboża, 11. magdeburgska motyka do buraków, 12. model hybla łąkowego, 13. rydel łąkowy, 14. nóż łąkowy, 15. model maszyny Dyrektora Walza do sortowania grochu, 16. model prasy Bluntha do zakiszania zielonej paszy, 17. model pojedynczej skrzyni do roszczenia lnu, 18. model holenderskiego przyrządu do międlenia lnu, 19. flandryjski młot do międlenia, 20. model poprawnej gnojowni wiejskiej, 21. model piramidy do suszenia paszy, 22. model palików z górnej Szwabii do suszenia nasion, 23. model łapki na myszy, 24. widły magdeburgskie do wyważania buraków, 25. model świdra do bonitacyi ziemi, 26. nóż do chmielu, 27. Para wirttembergskich półjarzm, 28. naczółek.

Do nauki hodowli i rolnictwa.

1. Modele z masy papierowej krowy nizinnej holenderskiej, krowy opasowej, Schorthorn, model świni Bergshire, model konia myśliwskiego, angielskiego, 2. Nożyce poprawne do znaczenia owiec, 3. 2 modele przyrządu do odłączania cieląt, 4. 2 rury przełykowe dla bydła i owiec, 5. szczotki do kastrowania, 6. wędzidło do zadawania lekarstw bydłu, 7. kółko na buhaja, 8. kij do prowadzenia buhaja, 9. łyżki do zbierania śmietany, 10. prasa do sera szwajcarskiego, 11. obręcz do sera, 12. tablica Wilkensa do nauki historii naturalnej zwierząt domowych, 13. Tablica Eckhardta: krowa, koń, pszczoła, jedwabnik, 14. tablice do wełnoznawstwa Dra Wilhelma Nathusiena, 15. tablice Kühna przedstawiająca skład składników pokarmowych różnych ważnych pasz gospodarskich, 16. tablice chowu pstrąga.

Wełna i jej przeróbka.

Len i jego przeróbka.

Bawełna i jej przeróbka.

Aparat do analizy mechanicznej Kühna. Blaszana trzepaczka do miodu.

Do nauk ogólnie kształcących.

Globus,

Mapy: Europy, Galicyi, Monarchii Austro-węgierskiej i Francyi.

Do nauki mineralogii.

Zbiór minerałów, składający się z 68 okazów minerałów i skał jakoteż ziem, najważniejszych dla gospodarstwa.

Prócz tego w ciągu roku muzeum powiększyło swe zbiory z najlaskawiej udzielonych darów, a mianowicie: Od Wysokiego c. k. Ministerstwa rolnictwa: Album ras bydła austriackich krajów alpejskich; od Oddziału stryjskiego c. k. Towarzystwa gospodarczego tablice ryb rzek galicyjskich Dra Maksymiliana Nowickiego wraz z rozprawką; od Jasnie W-go Pana Juljana barona Brunickiego: 1. 2 modele podków z podkładami jutowymi do jazdy po gładkich brukach, 2. gałązkę wodorostu morskiego, 3. kawałek bursztynu rodzimego, 4. nóż do cięcia stert, 5. ręczny wypielacz łopuchu, 6. nosidła drewniane do wody, 7. szuffłę drewnianą, 8. jedną czaszkę świni angielskiej, 9. skrzynkę do przeprowadzenia prób kiełkowania nasion, 10. przyrząd Soxletha niekompletny, 11. przyrząd do mechanicznej analizy ziemi niekompletny, 12. 2 ryciny konia bez błędu i mającego wszystkie błędy, 13. Zbiór podków z żelaza lanego pod konie i woły, dalej zbiór kilkunastu gatunków głównych zbóż, jako całe rośliny dojrzałe i tablicę uszlachetniania drzew Dr. Lucasa.

Od składu żuzli Thomasa w Pradze 2 szklane słoje, napełnione jeden żuzlami mielonymi, drugi surowymi.

Od firmy wyrobów mleczarskich w Bergdorf: 2 tablice ręcznej centryfugi „Alfa-Baby“.

Od inżyniera-asystenta Wydziału krajowego Tadeusza Rozwadowskiego 10 modeli drewnianych głównych brył umiarowych i tablicę miar i wag metrycznych.

Od krajowej niższej szkoły rolniczej w Jagielnicy.

8 okazów skał i model krowy Simenthal z papierowej masy.

Za to przyczynienie się do powiększenia zbiorów składu Dyrekcyja na tem miejscu dotyczącym podziękowanie.

Bardzo skromnie jeszcze przedstawia się biblioteka szkolna, ale już w ciągu bieżącego roku przybędzie większa ilość książek, mających być zakupionymi z pozostałych funduszy, a dalsze kompletowanie należy do przyszłości Instytucji.

I w tem miejscu ręka hojnych ofiarodawców pomnożyła jej zasoby, a mianowicie dostała biblioteka od Wysokiego Wydziału krajowego 2 dzieła i kilka broszur.

Od Wysokiego Ministerjum rolnictwa 6 broszur, dalej od c. k. Towarzystwa gospodarczego: „Rozprawy c. k. gal. Towarzystwa gospod.“ w 32 tomach, „Sztuczne nawozy przez Szybińskiego“, uprawę wierzby koszykarskiej przez Wład. Tynieckiego“ i Pamiętnik c. k. Gal. Tow. gosp. od 1845—94 prócz tego 4 roczniki czasopism od JWp. barona Brunickiego.

Również bezinteresownie nadesłał kraj. Związek straży ochotniczych broszury i dzieła wydane swym nakładem, za co szkoła szczerą wdzięczność żywi dla ofiarodawców.

Obecnie ma biblioteka razem 256 egzemplarzy.

Brak ubikacyi dla umieszczenia warsztatu stolarskiego i kołodziejskiego i wyposażenia tychże już w tym roku w ciągu zimy dotkliwie odczuć się dawał.

Frekwencya uczniów.

W roku szkolnym 1896/7 było na I-szym roku przyjętych 15 uczni, z tego jeden nie zgłosił się zupełnie, 4 ustąpiło w ciągu roku z powodu braku zamiłowania do zawodu rolniczego, pozostało 10.

Według wieku było: Z końcem I. roku mających 14 lat 1; 15 lat 1; 16 lat 3; 17 lat 4; 18 lat 1.

Według powiatów było: Z powiatu stryjskiego 4; lwowskiego 1; sokalskiego 1; kamioneckiego 1; podhajeckiego 1; przemyskiego 1; brzozowskiego 1 Uczniowie ci mieli przed wstąpieniem do szkoły ukończoną szkołę ludową.

Co do stanu rodziców, to synów gospodarzy wiejskich było 5, synów sług przy większych gospodarstwach 2, synów prywatnych oficyalistów 1; synów właścicieli realności 2.

Przy egzaminie uznano za przygotowanych do przyjęcia na rok następny 9; wydalono jednego i nie pozwolono z powodu zbyt małego rozwinięcia umysłowego na powtarzanie roku.

Sprawy internatu.

Uczniowie początkowo miescili się w 2 salach sypialnych, potem w jednej. Do nauki i rekreacyi służyła im jedna z sal naukowych.

Sypialnia był otwarta tylko na czas spania i sprzątanania.

Pościel ucznia składa się z siennika, poduszki z siewki, 2 poszewek, 4 prześcieradeł, 2 koców (letniego i zimowego) i 2 ręczników.

Ubranie otrzymali uczniowie następujące:

Jedno ubranie sukienne kompletne, jedną bundę, jeden kożuch, jedną czapkę barankową, jeden kapelusz filcowy, jeden kapelusz słomiany, 2 pary spodni kortowych, 2 bluzy trykotowe, jedno kompletne ubranie drelchowe na lato i 1 parę rękawiczek

Uczniowie żywią się we własnym zarządzie, a koszt żywienia miesięcznego jednego ucznia wynosił przeciętnie 7 zł. 60 ct.

Porządek jedzenia był następujący :

Dnie tygodnia	Śniadanie	O b i a d		K o l a c y a
Poniedziałek	Mleko niez- bierane z bułką	Barszcz zabieleny Kluski z serem i słoniną	Podwieczorek: Chleb z masłem	Kasza hreczana z smal- cem i mlekiem
Wtorek	"	Rosół z kartoflami Mięso z ryżem, omaszczonym smalcem		Kapuśniak z grochem, omaszczonym słoniną
Środa	"	Zupa kartoflana Pencak z grochem i słoniną		Kluski na rzadko z omastą
Czwartek	"	Rosół z ryżem Mięso z fasolą na kwaśno		W lecie mleko, w zimie powidlanka z kukuru- dzianką
Piątek	"	Barszcz zabieleny z gro- chem, Pierogi kartoflane z masłem		Kasza jaglana na mleku
Sobota	"	Zupa kartoflana Pencak z grochem i słoniną		Kasza hreczana z mlekiem i omastą
Niedziela	"	Rosół z drobną kaszką, Mięso z kartoflami i kapustą		Pierogi z kartoflami omaszczone smalcem

Prócz tego w lecie dostawali uczniowie 2-gie śniadanie.

Dawka chleba na jeden raz wynosiła $\frac{1}{2}$ funta, a na 2-gie śniadanie $\frac{1}{4}$ ft.

Nadzór nad uczniami wykonywał kierownik przy pomocy nauczyciela do nauk elementarnych, a w części i instruktora.

Stan zdrowotny uczeni był tak pomyślny, że przez cały rok obeszło się bez porady lekarskiej.

Budynki szkolne.

Wykończono prawie zupełnie, a tylko malowanie budynków i wewnętrznych ubikacji, okratowanie okien i przeróbkę wychodków, pozostawił komitet budowy kierownikowi szkoły do wykończenia w bieżącym roku.

Brak szopy na narzędzia i jak wyżej wspomniano ubikacji odpowiedniej na warsztat, jakoteż lodowni (ze względu na odległość znaczniejszą od miasta), bardzo dotkliwie odczuwać się daje.

Gospodarstwo szkolne.

Do szkoły dodane zostało 30 morgów obszaru w jednym kawałku za drogą, naprzeciw szkoły położonych. Na tej przestrzeni było 8 morgów obsiewanych strączkowemi, a reszta jako kilkunastoletni ugor kiedyś koniczem z trawami obsiany. Rolę stanowi 30 centmt. pokład glinki o bardzo mialkim piasku, mało wapna zawierającej i spoczywającej na zupełnie nieprzepuszczalnym podłożu (podglebiu), skutkiem czego cierpiącej bardzo od wody zaskórnej.

Jakość gleby i urodzajność tejże najlepiej ilustruje fakt, że z tych obsianych 8 morgów wyką i bobikiem, zebrał Zarząd folwarku w Bereźnicy $1\frac{1}{2}$ hektolitry wyki i 2 hektolitry bobiku, mimo że rok był suchy w porównaniu do bieżącego roku.

Obszar ten oddany został szkole na dniu 15. września bez wszelkiej węgacy, bo i drugi pokos traw na ugorach wyrosły, zebrał jeszcze Zarząd folwarku w Bereźnicy.

Trudny więc był początek gospodarki, a utrudnił go tem więcej następujący tak mokry rok. Z tych przyczyn o jakichś rezultatach gospodarczych trudno dziś mówić. Dyrekcyja tylko tyle podać może, że w tym czasie starała się o wyrównanie pola, podział tegoż i uczynienie go przez kilkakrotne orki możliwem do uprawy roślin. Bardzo późno z powodu zbytnej wilgoci z wiosną uprawione pola nie dały żadnych zbiorów tak, że i w roku bieżącym dokupowaną paszą utrzymać potrzeba inwentarz żywy.

2. Budynki gospodarskie, służące do pomieszczenia inwentarza żywego i martwego składają się z stajni, w której mieści się także drewnitnia, wozownia, a na strychu spichlerz i stodoły o jednym boisku i 2 poddaszach.

3. Inwentarz martwy składa się z 2 pługów, jednego Sacka najnowszej konstrukcyi z podsłabnikiem do przykręcania na ten sam grządziel i pług Eberharda, 1 pług dwuskibowy Eberharda i ekstyrpator zupełnie żelazny, 4 brony drewniane zwykle, jedna brona do łąk Leackiego, 1 płużek do ogartywania i jeden korpus do ogartywania do przekręcenia na grządziel pługa Eberharda, jeden plewnik żelazny konny, 1 ręczny siewnik rządowy Melichara, 14 rządowy znacznik drewniany własnego wyrobu, 2 wozy, młocarnię ręczną sztyftową systemu „Dobry“ z wytrząsami do słomy, sieczkarnię Benthala, szarpacz do buraków, młynek rafowy do czyszczenia zboża, trieur, motyki, rydle, kosy, widła grabie drewniane i żelazne, młotki do klepania kos i t. p.

4. Inwentarz żywy składa się z koni roboczych, krów, trzody chlewnej i owiec, prócz tego jednej pary koni do posług administracyjnych, utrzymywanej z osobnego na ten cel przeznaczonego funduszu.

a) Koni zwykłych roboczych 3 zakupionych na jarmarku w Przemyślu.

b) Z bydła rogatego zakupiono jedną krowę pół krwi Simenthal i 6 cielców tygandniową cielieczką i trzy cielne jałówki 3-letnie w Kamiennej w powiecie nadworniańskim a dwie krowy rasy krajowej kupione na targu w ciągu roku dla pokrycia potrzeby nabiału. Od krów rasy półkrewi Simenthal odchowano 3 cielieczki. Prócz tego otrzymała szkoła buhaja subwencyonowanego od Świątecznego Komitetu c. k. Towarzystwa gospodarczego dla pokrywania nim krów włoczańskich za opłatą 50 ct. od skoku. Mleko otrzymywane, zużyto częścią w kuchni zakładowej, częścią na odchowanie cieląt a resztę sprzedano funkcjonaryuszom szkoły. Cena mleka jest po 6 ct. za litr przez rok cały, po jakiej też cenie gospodarstwo kuchni zakładowej i stronom prywatnym to mleko sprzedawało. Żywiono bydło sianem łąkowym i koniczyną, zakupioną w okolicy z dodatkiem sieczki z kartoflami, grysem i makuchem, dodawanym w stosunku zawartości karmy.

Separator, który posiada szkoła w mleczarni nie był w użyciu z powodu zbyt małej ilości mleka, która wprost była zużyta.

Jako zawiązek chlewni zarodowej otrzymała szkoła od c. k. Towarzystwa gospodarczego 2 loszki 4-o miesięczne i jednego knurka.

Owczarnia zarodowa również od c. k. Towarzystwa gospodarczego obejmuje 5 owiec i jednego barana rasy „Czuczki“ i 5 owiec zwykłych, razem 11 sztuk.

Z powodu małej ilości uczni, trzymała szkoła 2 parobków do pomocy w obsłudze stajen przez zimę, potem ograniczyła się na jednego, czuwającego zarazem nad stajniami w nocy.

W ciągu roku wypracowała Dyrekcyja plan gospodarczy, który Wysoki Wydział krajowy zatwierdził raczył. Według tego planu wydzielono z obszaru tych 30 morgów, 3 morgi, najniżej położone w zamiarze używania ich jako łąki na której obszarowi zbywa.

Resztę 27 morgów podzielono na 9 pól po 3 morgi i ułożono dla nich następujący płodozmian, który powoli w miarę nabywania siły nawozowej zaprowadzonym być ma:

1. ugor gnojowy (z przedplonami),
2. ozimina ($\frac{1}{2}$ żyta, $\frac{1}{2}$ pszenica),
3. okopowe (kartofle, buraki, brukiew),
4. jare z koniczem i trawami,
5. konicz i trawy,

6. konicz i trawy — pół nawozu,
7. ozimina,
8. motylkowe,
9. owies.

Drogę połową obsadzono z obu stron szczepami owocowymi

Również zasadzono szczepy owocowe na parcelach, przeznaczonych na ogrody dla funkcyonaryuszów szkoły, a ogród przed szkołą, o ile na to krótki czas pozwolił, uregulowano. Rezultatów cyfrowych nie podaje Dyrekcya, gdyż tychże nie było, a staraniem tylko dyrekcji było utrzymać się w granicach budżetu przez Wysoki Sejm na ten cel przeznaczanego na 4 miesiące roku 1896.

Gdy zaś wydatek taki w r. 1897 przewidziany nie był, musi powstać deficyt znaczniejszy w tej pozycyi budżetu w roku bieżącym.

Kronika szkoły.

Przy poświęceniu szkoły obecnymi byli: Członek Wydziału krajowego, pan radca Edward Jędrzejowicz, c. k. radca Namiestnictwa i Starosta ze Stryja p. Marcelli Manasterski, p. marszałek powiatu stryjskiego Karol hr. Dzieduszycki, jakoteż opiekun szkoły p. Julian baron Brunicki.

Odwiedzali szkołę w ciągu roku: Jego Excelencya JWP. Marszałek krajowy Stanisław hr. Badeni i p. radca Struszkiewicz.

W Bereźnicy 20. października 1897.

Z Dyrekcji krajowej niższej Szkoły rolniczej.

Henryk Rozwadowski.

Alegat 2. do LW. 72.761/97.

Sprawozdanie

Dyrekcji krajowej niższej szkoły rolniczej w Horodence za r. 1896/7.

I. Ogólne wiadomości o szkole.

Cel szkoły. Krajowa niższa szkoła rolnicza w Horodence założona staraniem Wys. Wydziału krajowego wspartego ofiarnością JW. Bar. Romaszkana z Horodenki ma na celu kształcenie, i to na mocy rozporządzenia Wys. Wydziału krajowego z dnia 30. września 1890 L. 39.408 wychowanków szkoły na pomocników (organa wykonawcze) dla gospodarstw większych. To też szkoła oparta jest o gospodarstwo wzorowe JW. Bar. Jakóba Romaszkana obejmujące 3.661 m. obszaru (gruntów ornych, łąk, pastwisk i stawów), racjonalnie prowadzoną hodowlę koni (półkrwi), bydła rogatego (obora zarodowa półkrwi Bern-Simental), owiec (półkrwi Hampeschirodown), gorzelnię gospodarską, młyn amerykański, warsztat mechaniczny, warsztat kołodziejski, stelmachski i rymarski, nadto w przyszłości fabrykę cykoryi — co wszystko połączone jest z elektrycznym oświetleniem.

Na mocy umowy zawartej z właścicielem dóbr horodeńskich, mogą i korzystają uczniowie ze wszech miar ze wszystkich działów tego gospodarstwa i drogą praktyki i pouczeń przy tejże, przyswajają sobie pożądanę szczegóły potrzebne im jako gospodarzom praktycznym (organom wykonawczym).

Nauka.

Nauka teoretyczna i praktyczna obejmuje przedmioty wskazane statutem szkoły, a skierowana do celu przez Wys. Wydział krajowy wytkniętego, rozłożona jest na lat 3.

Rok szkolny.

Rok szkolny rozpoczyna się z dniem 1. lipca każdego roku a kończy się 30. czerwca.

Warunki przyjęcia uczniów.

Warunki przyjęcia uczniów są następujące: starający się o przyjęcie do szkoły powinien:

1. Najpóźniej do 30. maja danego roku wnieść do Dyrekcyi krajowej niższej szkoły rolniczej w Horodence podanie z dołączeniem:

- a) metryki urodzenia udowadniającej, że kandydat ukończył 16 rok życia;
- b) świadectwa szkolnego, udowadniającego ukończenia szkoły ludowej z dobrym postępem. Dołączenie świadectwa z ukończenia kursów nauki dopełniającej jest pożądane — a kandydaci, którzy wykażą się takim świadectwem, mają w przyjęciu do szkoły pierwszeństwo przed innymi posiadającymi równe warunki;
- c) świadectwo moralności i dotychczasowego zatrudnienia — wystawionych przez właściwego duszpasterza i zwierzchność gminną;
- d) świadectwo zdrowia wystawione przez lekarza.

2. W dniu oznaczonym przez Dyrekcyę poddać się egzaminowi wstępnemu, z którego kierownik szkoły osądzi, czyli kandydat jest umysłowo należyście rozwinięty i posiada dostateczne wykształcenie elementarne, ażeby mógł korzystać z nauk udzielanych.

Termin do egzaminów wstępnych wyznacza się z reguły na koniec miesiąca czerwca.

3. Otrzymawszy zapewnienie przyjęcia, złożyć u Dyrekcyi pisemne zobowiązanie rodziców, opiekunów lub protektorów, poręczające regularną wypłatę należności, przypadających szkole za utrzymanie ucznia.

Synowie ubogich rodziców mogą być utrzymywani kosztem funduszu Wys. Wydziału krajowego.

Starający się o takowe winni w tym celu wnieść osobne podanie do Wys. Wydziału krajowego na ręce Dyrekcyi szkoły.

4. Każdy wstępujący do szkoły winien być zaopatrzony w dostateczną bieliznę do ubrania i w dobre obuwie (buty z cholewami).

Koszta utrzymania.

Za całe utrzymanie t. j. pomieszkanie, opał i światło, pościel i pranie bielizny, wikt i ubranie płaci się do kasy szkolnej 150 zł. rocznie w półrocznych ratach z góry.

Stypendya.

Dla szkoły horodeńskiej są przeznaczone z funduszków Rady powiatowej horodeńskiej 3 stypendya po 150 zł. rocznie i z funduszków gminy miasta Horodenki 1 stypendyum o rocznych 100 zł.

Egzamina i świadectwa.

Z końcem roku szkolnego składają uczniowie egzamina roczne ze wszystkich przedmiotów nauki przed osobną komisją egzaminacyjną stosownie do postanowienia §. 14. statutu szkoły.

O wyniku egzaminu, który stanowi o przyjęciu ucznia na rok wyższy, zawiadamia Dyrekcyę rodziców lub opiekunów uczniów. Uczeń, który przy egzaminie rocznym nie otrzymał przynajmniej dostatecznego postępu ze wszystkich przedmiotów nauki, nie może przejść na rok wyższy. Po ukończeniu zaś całego 3-letniego kursu nauk, jest obowiązany każdy uczeń złożyć egzamin końcowy z całości nauk zawodowych przed osobną komisją egzaminacyjną. W razie pomyślnego wyniku tego egzaminu, otrzymuje abiturjent świadectwo ukończenia nauk, w którym po-

dany jest ogólny postęp w naukach stopniami: bardzo dobry, dobry i dostateczny, a zachowanie się stopniami: zupełnie odpowiednie, odpowiednie lub zaledwie odpowiednie.

II. Skład grona nauczycieli.

1. Dr. Józef Pawłowski, kierownik szkoły i nauczyciel fachowy, uczył: rolnictwa, administracji i rachunkowości gospodarskiej na roku III. i kierował praktyką gospodarczą.

2. Przemysław Cholewa, drugi nauczyciel fachowy, udzielał nauk przyrodniczych, hodowli zwierząt domowych, zoologii, mleczarstwa i nauki przemysłu rolniczego.

3. Ludwik Kawecki, stypendysta Wydziału krajowego, uczył: fizyki historii polskiej, szczegółowej uprawy roślin i na roku II. prowadzenia rejestrów gospodarskich.

4. Włodzimierz Markowski, nauczyciel do nauk elementarnych, uczył: języka polskiego, ruskiego, geografii, rachunków, botaniki i kaligrafii.

5. Jan Berezowski i Józef Górnisiewicz, instruktor i nadzorca uczniów, uczyli; wykonywania robót gospodarskich.

6. Ks. Andrzej Kosztyla, wikary przy łacińskim kościele parafialnym, udzielał nauki religii uczniom obrządku rz. kat.

7. Ks. Hipolit Babiak, wikary przy ruskiej cerkwi parafialnej, udzielał religii uczniom obrządku gr. kat.

8. Teofil Sochaniewicz, weterynarz krajowy, uczył na osobnym kursie weterynaryi i higieny zwierząt.

9. Zygmunt Jakliński, oficyał przy fabryce tytoniu w Jagielnicy, udzielał na osobnym kursie nauki uprawy tytoniu i obchodzenia się z liściem tytoniowym.

III. Nauki udzielane w szkole.

Nauka w krajowej niższej szkole rolniczej w Horodence jest teoretyczna i praktyczna. Zakres i treść przedmiotów udzielanej nauki nie uległy zmianie w porównaniu do lat dawniejszych. Poniżej podaje Dyrekcyja rozkład nauk jako też krótkie powtórzenie sposobu udzielania praktyki gospodarskiej.

Rozkład nauk.

	R o k			Razem	
	I.	II.	III.	3	3
Księża katecheci obrz. rz. i gr. religia i egzorty	1	1	1	3	3
Nauczyciel Włodzimierz Markowski:					
język polski i ruski	6	4	3	13	
rachunki	6	4	2	12	
geografia	2	1	—	3	
botanika	2	1	—	3	
kaligrafia	2	—	—	2	33
„ Przemysław Cholewa:					
wiadomości z zoologii	1	—	—	1	
„ chemii	2	2	—	4	
z hodowli zwierząt gospodarskich	—	5	4	9	
miernictwa i przemysłu rolniczego	—	—	3	3	
rysunków	1	1	—	2	
ćwiczenia straży ogniowej	2	2	2	6	25
Stypendysta Ludwik Kawecki:					
historyi	1	1	—	2	
fizyki	2	—	—	2	
uprawy roślin	—	—	5	5	
rachunkowości gospodarskiej	—	2	—	2	11
Kierownik Dr. J. Pawłowski:					
uprawa roślin	—	4	—	4	
rachunków gospodarczych	—	—	3	3	
pogadaniek	—	—	2	2	
administracji	—	—	2	2	11
Razem	—	—	—	—	83

Nauka praktyczna rozpoczyna się z uczniami roku Igo od wyuczenia poprawnego wykonywania wszelkich robót ręcznych, przy użyciu narzędzi ręcznych, a więc: kopania, motyczenia rzęcia, koszenia, wiązania i t. p.; nadto niektórych robót narzędziami zaprzęgowymi np. orania, włóczenia, walcowania i t. d.

W II. roku nauki używa się uczniów głównie i przeważnie do prac narzędziami zaprzęgowymi i do prac maszynami albo zaprzęgowymi albo poruszaniem siłą pary, a więc: orania, pielienia, płużkowania, grabienia grabarką, cięcia sieczki — młócenia lokomobilą, siewu rzędowego i t. p. w czasie zaś żniwa do zbioru i dozoru przy zbiorach, do zwózki, składowania stert i t. p.

III roku uczniowie używani bywają głównie do prac maszynami i jako dozorczy poszczególnych robót.

Uczniowie ci pełnią także kolejno służbę ekonoma i pisarza پروwentowego.

Celem wyuczenia, pielęgnowania inwentarza żywego wyznacza się przez cały rok kolejno co tydzień po 2 uczniów do obsługi — krowiarni — wołowni roboczej i opasowej, fornalki, owczarni i trzody chlewnej pod nadzorem ucznia roku IIIgo, pełniącego służbę włodarza. W porze zimowej wyznacza się po 2 uczniów jako służbowych w gorzelni, którzy w miarę wolnego czasu zajęci są w kuźni lub stelmacharni.

Wszyscy uczniowie praktycznie zajęci zdają codziennie ze wszystkich robót wykonywanych względnie dozorowanych po ukończeniu tych robót Dyrekcyi pisemne i ustne sprawozdanie — uczniowie zaś służbowi z końcem każdego tygodnia.

W ubiegłym roku szkolnym urządzono dla uczniów tutejszej szkoły 3 osobne kursa, i to: kurs weterynaryi, mleczarstwa i uprawy tytoniu.

Kurs
wetery-
naryi.

Na kursie weterynaryi udzielał nauki weterynarz krajowy p. Teofil Sochaniwicz, kurs pomieniony rozpoczął się 14. marca 1897 r. i trwał do 14. kwietnia tegoż roku.

Rezultat końcowy tegoż kursu udowodnił skuteczną pracę p. prelegenta.

Kurs
mleczar-
stwa.

Naukę mleczarstwa przeprowadził na roku III. w porze zimowej, łącznie z nauką chowu zwierząt domowych p. Przemysław Cholewa nauczyciel fachowy. Przy nauce tej zwracał tenże uwagę głównie na praktyczny kierunek, to też o ile to tylko możliwem było, przeprowadzał naukę demonstracyjnie. Nauka mleczarstwa szczególnie dla przyszłych pomocników gospodarczych jest niezbędnie potrzebną i dlatego też Dyrekcyja wyraża nadzieję, że Wysoki Wydział krajowy wkrótce na wystawienie mleczarni, celem skutecznego przeprowadzenia tegoż kursu zezwolić raczy.

Kurs
uprawy
tytoniu.

Nauka uprawy tytoniu i obchodzenia się z liściem tytoniowym powierzył Wysoki Wydział krajowy p. Zygmuntowi Jaklińskiemu oficyałowi przy fabryce tytoniu w Jagielnicy.

P. Jakliński rozpoczął naukę dnia 8. listopada a zakończył ją 16. lutego 1896 r. W 24 lekcjach wyczerpał p. prelegent przedmiot wskazany planem nauki teoretycznej o produkcji liścia tytoniowego.

W godzinach wieczornych jako też w dniach praktycznych uczył p. Jakliński praktycznie sortowania i papuszkowania liści tytoniowych. Przy egzaminie z całości nauki tej wykazali uczniowie zupełnie zadowolniające odpowiedzi i należyte zrozumienie rzeczy.

IV. Środki naukowe.

1. Głównym środkiem naukowym do praktycznej nauki gospodarstwa wiejskiego we wszystkich jego działach jest wzorowo prowadzone gospodarstwo J. W. Jakóba br. Romaszkana, z którego uczniowie tutejszej szkoły jak wyżej podano w całej pełni korzystają.

2. Pole szkolne, półka do uprawy roślin okazowych, jak również urządzone w bieżącym roku polka doświadczalne z nawozami sztucznymi, uległy w bieżącym roku znaczniejszej zmianie i tak:

Pole szkolne z 8-polowego zamienione zostało na 10-polowe. Półka okazowe w znacznej części rozszerzono a to w celu, by umożliwić uczniom jak najszersze zapoznanie się z roślinami uprawnymi. Nadto założono na lucerniku półka z nawozami sztucznymi, uprawiając na jednej połowie pszenicę, a na drugiej okopowe (ziemniaki). Wsutek jednak niekorzystnych wpływów klimatycznych nie osiągnięto w bieżącym roku szkolnym z doświadczeń tych z nawozami żadnego dodatniego rezultatu.

Oprócz tego założono w ubiegłym roku szkolnym mały ogródek botaniczny, uprawiając w niem najrozmaitsze trawy, zioła i różnego rodzaju rośliny pożyteczne i szkodliwe, ażeby uczniowie przez ciągłe stykanie się z temi roślinami gruntownie z niemi zaznajomić się mogli.

Wszelkie roboty około pola szkolnego — półka okazowego — poletek doświadczalnych z nawozami — ogródka botanicznego i ogrodu warzywnego wykonywali uczniowie sami.

3. Środki naukowe pozostały w ubiegłym roku szkolnym temi samemi co i w latach poprzednich. Z funduszu przeznaczanego przez Wyższe c. k. Ministerstwo rolnictwa uzupełniono tylko bibliotekę przez dokupno 30 dzieł treści rolniczej i przez dokupno 110 dziełek treści beletrystycznej i historycznej, lepszych autorów, do czytania dla uczniów.

Nadto zaprenumerowano warszawskie wydanie encyklopedyi rolniczej — ilustrowane dzieje powszechne Kubali, słownik nazwisk zoologicznych i botanicznych polskich Erazma Majewskiego — w końcu Kirchnera atlas chorób i szkodników roślin uprawnych.

Z czasopism prenumerowano 1 dziennik polityczny i 5 czasopism treści rolniczej.

V. Frekwencya uczniów.

O przyjęcie do szkoły na początku roku szkolnego 1896/7 zgłosiło się 36 kandydatów, z których 17 nie uwzględniono z braku wymienionych warunków a 19 wezwano do egzaminu wstępnego; 15tu przyjętych zostało na rok I. — jeden zaś wykazał wiadomości dostateczne do przyjęcia na rok nauki II. Razem przyjęto na rok I. uczniów 15.

Na II rok nauki wpisano z roku I. 15tu uczniów — jeden zmuszony rok II. nauki powtarzać — jednego przyjęto wprost na podstawie egzaminu wstępnego. Razem przyjęto na rok II. uczniów 17.

Na III rok nauki wpisano uczniów 10ciu razem 10ciu.

Razem na trzy lata nauki wpisano uczniów 42.

W ciągu roku szkolnego ubyło z roku I. przez wystąpienie	3
wydalono	4
razem uczniów	7
Z roku II. nauki ubyło przez wystąpienie	1
wydalenie	2
razem	3
Z roku III. nauki ubyło przez wydalenie	1
Razem ubyło uczniów	10
Z tych 32 uczniów było synów	16
oficyalistów prywatnych	11
" gospodarzy wiejskich	4
" urzędników	1
" rzemieślników	1
razem	32
Co do wyznania było obrządku	21
rz. kat.	10
" gr. "	1
" orm. "	1
razem	32

Przy tej sposobności zaznacza Dyrekcya z całą przyjemnością, że tak frekwencya uczniów w tutejszej szkole z roku na rok ciągle się zwiększa (bowiem na kurs I. roku szkolnego 1897/8) zgłosiło się przeszło 50 kandydatów, jak również wzięcie i popyt na wychowanków tutejszej szkoły z roku na rok ciągle się wzmacnia.

Egzamina.

W myśl polecenia Wysokiego Wydziału krajowego do l. 32.290 odbyły się egzamina końcowe w obecności delegata Wysokiego Wydziału krajowego p. Tadeusza Langie w dniach 23. i 24. czerwca b. r. Na podstawie egzaminów rocznych przeszło:

Z roku I. na rok nauki II. uczniów 9

" II. " " " III. " 12.

Jeden uczeń powtarza rok I. (pozostaje nadal na roku I.)

Dwóch uczniów " " II. (" " " II.)

Uczniom roku III. wydano na podstawie egzaminu końcowego, przy uwzględnieniu postępów z nauk w czasie trzechletniego pobytu ich a najglówniej ich uzdolnienia praktycznego do zawodu gospodarskiego, świadectwa z ukończenia nauk i tak:

Wiktorem Ciuciurze z postępem dobrym,

Stefanowi Fudale " "

Bazylem Hryniewiczowi " dostatecznym,

Adolfowi Jasińskiemu " dobrym,

Antoniemu Nazarykowi " "

Władysławowi Podiwinowi " "

Stanisławowi Przybyłe " zaledwie dostatecznym,

Mieczysławowi Wiśniewskiemu " dostatecznym,

Ignacemu Żdżańskiemu " "

Z wyż wymienionych 9ciu uczniów udał się do służby wojskowej Bazyli Hryniewicz i Adolf Jasiński — Wiktor Ciuciura do seminaryum nauczycielskiego; reszta zaś z rekomendacyi Dyrekcji udała się: na posady przy większych gospodarstwach.

O uczniach, którzy dawniej opuścili szkołę, Dyrekcya nie ma żadnych wiadomości.

VI. Sprawy internatu.

Do pomieszczenia uczniów służą 4 sypialnie, 1 czytelnia, 2 sale naukowe i 1 jadalnia.

Każdy uczeń dostaje łóżko żelazne, siennik wypchany słomą, poduszkę wypchaną sieczką, koc wojskowy, 4 prześcieradła, 3 poszewki — szafkę na ubranie i stołek drewniany przy łóżku.

Sale sypialne są przez cały dzień zamknięte, otwiera się je tylko na godziny do spania przeznaczone.

Urządzenie czytelnii składa się ze stołu i ławek ustawionych w podkowę, oraz szaragów do zawieszania ubrań zwierzchnych. Tutaj pozostają uczniowie w godzinach wolnych od lekcji i zajęć praktycznych, przygotowując się wspólnie do lekcji.

Do sali jadalnej odpowiednio urządzonej wchodzi uczniowie tylko dla spożycia śniadania, obiadu i wieszery.

Sal naukowych jest 2, które zupełnie są wystarczające pomimo 3-letniego kursu, bowiem codziennie jeden rok nauki zajęty jest ćwiczeniami praktycznymi już to w domu, na polu szkolnym, już też na folwarku.

Uczniowie dostają w każdym roku po 2 ubrania t. j. zimowe sporządzone z ciemnego grubego sukna i letnie zegeltuchowe — na cały zaś czas pobytu dostaje każdy uczeń kożuch węgierski pokryty sukmem, ubranie zimowe uzupełnia czapka „maciejówka“ letnie, kapelus z słomkowy.

Nadzór nad uczniami w salach naukowych, sypialni i jadalni, jako też we wszystkich w obrębie zakładu położonych miejscach, wykonywali kolejno i naprzemian pp. nauczyciele o ile tych czynności z obowiązku swego nie spełniał instruktor, będąc zajęty przy praktycznych ćwiczeniach i robotach gospodarczych. Kuchnia zakładowa pierwszy rok

prowadzona we własnym zarządzie, dostarczała uczniom za stosunkowo nie wielką kwotę na ten cel przeznaczoną dostatecznego i zdrowego pożywienia.

Każdy uczeń oprócz poniżej w jadłospisie wymienionych potraw dostawał na śniadanie codziennie pół litry mleka i 1/4 klgr. chleba na dwa dni.

J a d ł o s p i s .

Dni	O b i a d		Kolacya
Niedziela	rosół z ryżem	mięso z ogórkiem i kartoflami	kulesza z mlekiem
Poniedziałek	kapuśniak	kartofle	kulesza ze słoniną
Wtorek	krupnik z mięsem	fasola na kwaśno	kasza hreczana z mlekiem
Środa	kapuśniak	kasza jaglana	zacierka z mlekiem
Czwartek	rosół z kartoflami mięso z ogórkiem	pierogi ze serem	kartofle ze słoniną
Piątek	barszcz buraczany z kartoflami	kluski ze serem	fasola na kwaśno
Sobota	zupa grochowa	kasza jęczmienna	ryż z mlekiem

Stan zdrowia uczniów w ubiegłym roku szkolnym był w ogóle biorąc pomyslniejszym, aniżeli lat poprzednich, wprawdzie miały miejsce mniej niebezpieczne stany chorobowe, poważniejszej jednak natury chorób nie było. Uczniowie chorzy oddawani bywają w kurację do tutejszego szpitala powiatowego za stosunkowo niewielką opłatą bo 40 ct. dziennie.

VII. Kronika szkoły.

W ciągu roku szkolnego 1896/7 zwiedzili szkołę: Jego Excencya Marszałek krajowy Hr. Stanisław Badeni, p. Ludwik Cieński marszałek powiatowy, p. Radca ministerjalny Władysław Struszkiewicz jako inspektor rządowy, nadto kilkakrotnie p. Jakób Bar. Romaszkan, przy egzaminie zaś końcowym p. Tadeusz Langie jako delegat Wys. Wydziału krajowego.

W ciągu roku szkolnego 1896/7 zaszły w gronie nauczycielskiem pewne zmiany i tak:

Z dniem 30. grudnia 1896 opuścił dotychczasowy instruktor p. Jan Berezowski swój urząd, na jego miejsce zamianował Wys. Wydział krajowy na mocy rozporządzenia do L. 10.634 instruktorem p. Józefa Górnisiewicza, który obowiązek ten z dniem 15. marca 1897 objął.

Z końcem roku szkolnego na mocy rozporządzenia Wys. Wydziału krajowego do L. 49.919 przeniesiony został dotychczasowy prowizoryczny kierownik dr. J. Pawłowski w tymże charakterze do szkoły rolniczej w Kobiernicach, zastępstwo zaś kierownictwa objął dotychczasowy nauczyciel fachowy szkoły tutejszej p. Przemysław Cholewa, a w miejsce tego ostatniego zamianował Wys. Wydział krajowy dotychczasowego nauczyciela do nauk elementarnych prowizorycznym nauczycielem fachowym.

W miejsce zaś p. Markowskiego p. Ludwika Zuba nauczycielem do nauk elementarnych.

W Horodence, dnia 8. listopada 1897.

Z Dyrekcji krajowej niższej szkoły rolniczej.

Przemysław Cholewa.

Alegat 3. do LW. 72.761/97.

Sprawozdanie

Dyrekcji kraj. niższej szkoły rolniczej w Jagielnicy za r. 1896/7.

I. Ogólne wiadomości o szkole.

Cel szkoły. Krajowa niższa szkoła rolnicza w Jagielnicy założona staraniem Wydziału krajowego i ofiarnością JW. Karola hr. Lanckorońskiego ma na celu kształcenie i wychowanie na zdolnych gospodarzy praktycznych przedewszystkiem synów włościańskich, którzyby w przyszłości, osiadłszy na ojcowiznie, mogli wzorem swym przyczynić się do podniesienia gospodarstwa włościańskiego

Z przyjemnością zaznacza Dyrekcyja, iż liczba zgłaszających się o przyjęcie do szkoły tutejszej od dwu lat statecznie wzrasta, tak dalece, że tego roku, mimo przyjęcia o 3 uczniów więcej, kilku musiano odmówić.

Warunki i termin przyjęcia kandydatów do szkoły.

Chcący wstąpić do krajowej niższej szkoły rolniczej w Jagielnicy jako uczeń powinien:

1. Najdalej do dnia 15. maja wnieść do Dyrekcyi szkoły rolniczej w Jagielnicy (o. p. Jagielnica) podanie z dołączeniem:

a) Metryki urodzenia i chrztu udowadniającej, że kandydat ukończył 16 rok życia;

b) świadectwa szkolnego z ukończeniem szkoły ludowej z dobrym postępem, oraz ukończenia nauki dopełniającej w szkole ludowej.

c) świadectwa moralności i dotychczasowego zatrudnienia, które to świadectwo ma być wystawione przez właściwy urząd parafialny i zwierzchność gminną;

d) świadectwa zdrowia przez lekarza wystawionego.

2. W dniu oznaczonym przez Dyrekcyę złożyć egzamin wstępny, z którego kierownik osądzi, czyli kandydat jest dostatecznie umysłowo rozwinięty i czy posiada potrzebne wykształcenie elementarne, aby mógł korzystać należycie z nauk w szkole rolniczej udzielanych. (Termin do tego egzaminu przypada w drugiej połowie czerwca każdego roku). Wszyscy uczniowie, bez względu na stan majątkowy ich rodziców mają w zakładzie wszystko (oprócz bielizny i obuwia na wstępie) kosztem funduszu krajowego.

Trwanie nauki i rozpoczęcie roku szkolnego.

Nauka cała w krajowej niższej szkole rolniczej w Jagielnicy trwa lat trzy. Rok szkolny rozpoczyna się w regule 1. lipca a kończy 30. czerwca.

Egzamina i świadectwa.

Przy końcu każdego roku szkolnego składają uczniowie egzamina roczne z wszystkich przedmiotów nauki przed komisją egzaminacyjną. O wyniku tego egzaminu, który stanowi o przejściu ucznia na rok wyższy zawiadamia kierownik szkoły listownie rodziców lub opiekunów każdego ucznia.

Uczeń, który przy egzaminie rocznym nie otrzymał przynajmniej dostatecznego postępu z wszystkich przedmiotów nauki, nie może przejść na rok wyższy. Po ukończeniu zaś całego trzyletniego kursu nauk zdaje każdy uczeń egzamin końcowy czyli główny z całości nauk zawodowych rolnictwa, hodowli zwierząt domowych i administracyi, przed osobną komisją egzaminacyjną a w razie pomyslnego wyniku tego egzaminu otrzymuje świadectwo ukończenia nauk w którym jest wyrażony ogólny postęp w naukach stopniami: celujący, bardzo dobry, dobry, dostateczny,

a zachowanie się stopniami: zupełnie odpowiednie, odpowiednie, a względnie zaledwie odpowiednie. Świadczenie to służy jako dowód wiedzy wymaganej do zawodu rolniczego na małej posiadłości (gospodarstwie włościańskim).

Uczeń, który egzaminu końcowego przynajmniej z postępem dostatecznym nie złożył otrzymuje świadectwo, w którym jest wyraźnie podany niedostateczny stopień.

II. Skład grona nauczycieli.

1. Antoni Świeżawski, kierownik zakładu i nauczyciel fachowy uczy: rolnictwa, zarządu gospodarskiego, rachunkowości, tudzież ustaw mających styczność z gospodarstwem, razem tygodniowo 14 godzin, nadto prowadzi całe gospodarstwo szkolne.

2. Włodzimierz Grodzki, drugi nauczyciel fachowy uczy hodowli zwierząt domowych i wstępnych wiadomości z nauk przyrodniczych, razem 19 godz. tygodniowo.

3. Adolf Poniński, nauczyciel-praktykant uczył z rolnictwa o zbiorach plodów rolniczych i o uprawie roślin pastewnych liściastych 1 godzinę tygodniowo. a z hodowli: chów świń i naukę żywienia zwierząt gospodarskich 2 godziny tygodniowo (razem 3 godz.).

4. Michał Zajac, nauczyciel do nauk elementarnych, ogólnie kształcących uczy: języka polskiego i ruskiego, rachunków i geometrii, geografii i historii, kaligrafii i rysunków, nadto sadownictwa i pszczelnictwa razem tygod. 24 godzin

5. Instruktor uczy wykonywania wszelkich prac ręcznych i dozoruje uczniów przy pracach gospodarskich. Obowiązki instruktora pełni Tadeusz Cholewa.

6. Ksiądz Eliaszk Matkowski gr. kat. proboszcz w Swidowej uczy religii obu obrządków w 2 godzinach tygodniowo, a ks. Gliński, proboszcz łaciński, miewa egzorty raz na tydzień w miesiącach letnich.

7. Teofil Sochaniewicz, krajowy wędrowny nauczyciel weterynaryi uczył weterynaryi przez 6 tygodni po 4 godz. dziennie.

8. Zygmunt Jakliński, oficyał c. k. fabryki tytoniu uczył szczegółowej uprawy tytoniu po 2 godziny tygodniowo w okresie wiosennym i jesiennym.

9. Jan Biedroń, krajowy instruktor mleczarstwa odbył 3 dniowy kurs mleczarstwa w miesiącu czerwcu.

III. Nauki w szkole udzielane.

a) Nauka teoretyczna. Rodzaj i treść nauk wszystkich podane zostały w sprawozdaniu z r. 1890/1.

Na I. roku przeważają nauki elementarne, ogólnie kształcące i podstawowe a także rozpoczyna się już na tym roku wstępne wiadomości z nauk przyrodniczych.

Na rok II. rozpoczynają się nauki zawodowe i te przeważają na roku III.

b) Nauka praktyczna ma swą główną podstawę w gospodarstwie szkolnem. Uczniowie zajęci są codziennie w gospodarstwie szkolnem mianowicie przez 9 miesięcy (t. j. od 1. października do końca czerwca) uczniowie tylko jednego roku lub 2 lat naprzemian a przez 3 miesiące letnie uczniowie wszystkich trzech lat.

Oprócz tego kolejno po 2 uczniów obsługuje przez cały tydzień konie, dwóch bydło, dwóch świnie, a jeden pełni służbę gumienno (ogólną). Uczniowie III. roku w obsłudze inwentarza bywają używani do dozoru, oraz do dojenia krów, są oni przewodnikami w tych robotach, a prócz tego prowadzą kolejno rachunkowość gospodarstwa szkolnego przez zapisywanie poszczególnych dat w dzienniku roboczym w rejestrach gospodarskich, w dzienniku kasowym i księdze kontowej i wykonują raporta tygodniowe obrotów gospodarstwa szkolnego.

Nauczyciele fachowi i instruktor wskazują uczniom właściwsze i poprawniejsze wykonywanie robót gospodarskich, oraz wśród roboty dają stosowne objaśnienia zwracając uwagę na zwyczajne błędne wykonywanie, jakoteż na właściwy cel roboty i jej skutek zależnie od stosownej pory wykonania. Nauczyciel rolnictwa a zarazem dyrektor szkoły kieruje całym gospodarstwem i dozoruje bezpośrednio uprawy roślin nauczyciel zaś hodowli zwierząt domowych dozoruje bezpośrednio utrzymania inwentarza żywego gospodarstwa szkolnego i obchodzenia się z nabiąłem.

Instruktor jest nie tylko nauczycielem robót ręcznych, ale także głównym dozorcą pracujących w gospodarstwie uczniów, przyczem w razie dalszego rozrzu-

nia robót bywa posiłkowany przez nauczycieli fachowych w czasie wolnym od nauki szkolnej.

Tym sposobem uczą się uczniowie pod okiem nauczycieli i obrabiają całe gospodarstwo szkolne sami, bez najemnego robotnika, a przez cały czas trzyletni peryod nauki ma każdy uczeń dosyć sposobności do nabrania należytej wprawy w wykonaniu wszelkich prac przy gospodarstwie. Za zezwoleniem Wydziału kraj. używa się obecnie do pomocy instruktora jednego z lepszych ukończonych uczniów, jako praktykanta na przyszłego instruktora. Praktykantem takim był w tym roku Julian Dąbrowski, który przed 5-ciu laty ukończył tutejsza szkołę.

IV. Środki naukowe.

1 Głównym środkiem naukowym jest gospodarstwo szkolne na obszarze 30 morgowym z odpowiednimi budynkami i własnem inwentarzem. (O gospodarstwie tem dalej pod IX).

Nadto służą do demonstracyi i ćwiczeń przy nauce:

2. Pólko do uprawy roślin okazowych na którem na małych grządkach uprawia się te z ważniejszych roślin, które na polu należącym do gospodarstwa nie są pomieszczone.

3. Jako okazy do nauki rolnictwa przybyły: pług zwrotny i garnitur narzędzi drenarskich.

4 Zbiór fizykalny obejmował 141 sztuk okazów — lecz do tego w roku obecnym przybyły następujące przedmioty:

Aparat destylacyjny, waga chemiczna z ciężarkami, model kołowrotu, aparat do okazania wszechstronnego ciśnienia cieczy, model prasy Brama, aparat do wykazania bocznego ciśnienia płynów, czarodziejski lejek, model pompy ssącej, studnia Herona, model barana hydraulicznego, ciepłomierz z potrójną podziałką, model źródła przerywanego, kryofor, dzwonek elektryczny, psychrometer, balon do ważenia powietrza, rura barometrowa napełniona, 3 elementy Leelanche'a, 14 różnych odparownic, Alkoholomierz Trallesa, probierz kartofel Krokiera, cukromierz Bollinga, Azotomierz Schultzego, dyament do krajania szkła, eudiometer, exicator, aparat Kippego do wytwarzania gazów, Kurek Daniela, aparat do oznaczenia kwasu węglowego, lampka do wytwarzania formolu, w celach desyntyfikcyjnych, móździerz stalowy, 2 menzury porcelanowe, mały aparat do robienia wody sodowej, dzwon szklany z otworem w górze, pneumatyczna wanna szklana do wody i porcelanowa do rtęci, suszarnia z białej blachy, 2 aparaty Kühna do szlamowania ziemi, aparat do szlamowania Schultzego, sitko o $\frac{1}{2} mm^3$ otworach, 4 tygielki porcelanowe do topienia ciał, 5 ciepłomierzy, szalka do rozcierania ciał, flaszka z otworem u dołu, sztelarz do trzymania retort, 3 pilniki do korków, nóż do korków, lampka szklana do spirytusu, pinceta do kwasów i 2 cylindry szklane z podstawą — nadto uzupełniono i ponaprawiano już istniejące okazy.

5. Zbiór zoologiczny i hodowlany obejmuje zwierzęta wypchane; szkielety konia i krowy, okazy z masy papierowej: serca żołądka wymienia krowy, dolnej części nogi końskiej (do rozbierania), uterus krowy w czwartym miesiącu, uterus krowy próżny, szemat kanału przewodowego, noga bydłęca rozkładana, zdrowa noga konia okryta skórą, błęd kostny pokryty skórą, błęd kostny na odkrytej nodze, uzębienie konia w 9 stadyach — 4 rasy konia i 9 ras bydła rogatego.

Tu należą także preparaty spirytusowe ryb, płazów i owadów, preparat naturalnego żołądka odżuwaczy i końskiego, okazy z gipsu typów zwierząt rasowych (2 konie, 6 krów, 3 barany 1 świnia) dalej uprząż na konie i woły i miara do oznaczenia wagi bydła, przyrządy do mleczarstwa między tymi separator (Alpha Baby), przyrząd do oznaczania tłuszczu w mleku (centryfuga talerzowa ręczna Dra Gerbnera), masłnica szklana z 2 cylindrami. Ponadto do zbioru hodowlanego przybyło tego roku:

żelazne naczynie do karmienia prosiąt, sysak do karmienia cieląt, sysak do karmienia prosiąt, nożyce do strzyżenia zwierząt, 32 okazów różnych podków, 10 sztuk przyrządów do kucia koni i bydła. Apteka domowa dla zwierząt gospodarskich z całym urządzeniem. Ważniejsze przybory potrzebne przy ratowaniu chorych zwierząt jak: ciepłomierz lekarski, katetry, trokary, puszczałdo, bandaże, sznury i t. p. Narzędzi potrzebnych do sekcji zwierząt sztuk 11 i 21 tablic wykazujących rozmaite położenie płodu.

6. Zbiór botaniczny obejmuje 19 okazów z masy papierowej, tablice ścienne zielniki roślin pożytecznych i chwastów, zbiory nasion i t. p.

7. Zbiór mineralogiczny obejmuje 234 sztuk okazów minerałów, skał i skamielin, oraz zbiór gatunków ziem pierwotnych w 26 słojach i zbiór ziem podług Daferta w 42 słojach. Do nauki pszczelnictwa służy pasieka — a przybył tego roku przyrząd do wyrabiania sztucznej woszczyzny.

8. Biblioteka składa się z dzieł dotyczących:

a) rolnictwa, hodowli zwierząt domowych i pszczelnictwa	462
b) nauk przyrodniczych	54
c) książek do nauki dla uczniów w 360 egzempl.	27
d) różnej treści	564

Razem 1.107

Prenumeruje się dla nauczycieli jedną gazetę polityczną „Gazetę Rolniczą“, Kurjera rolniczego, Bartnika, Ziemiannina, Rolnika, Poradnika gospodarskiego, Encyklopedyą rolniczą, Molkerei Zeitung, Landwirth- Uunterrichts Zeitung, Der praktische Landwirth, Oekonom, praktischer Ratgeber im Obst und Gartenbau, pomologiczne Monatshefte — a dla uczniów: Niedzielę, Polski lud, Zorzę, Wydawnictwo dziełek ludowych polskie i ruskie i Przewodnik kółek rolniczych.

9. Do nauki i zajęcia uczniów w porach roku w których przy gospodarstwie mniej zatrudnienia służy warsztat stolarski i kołodziejski z tokarnią w którym uczniowie wykonują naprawy narzędzi gospodarskich.

V. Frekwencya uczniów.

W roku szkolnym 1896/7 było na I. oddziale (roku) 13 uczniów, na II. 9 a na III. 11 uczniów — razem 33 uczniów.

Według wieku było: mających z końcem roku szkolnego 16 lat 3-ech, 17 lat 9-ciu, 18 lat 7-miu, 19 lat 8-miu, 20 lat 3-ech, 21 lat 2, i 23 lat 1.

Z uczniów tych ukończyło przed wstąpieniem do tutejszej szkoły: szkołę ludową 28, wydziałową 2, a 1. 2 klasę gimnazjalną.

Według powiatów było: z Czortkowskiego 9, z Buczackiego 6, z Sokalskiego 3, z Borszczowskiego 2, z Rohatyńskiego 2, z Trembowelskiego 2, z Bohreckiego 1, z Brzeżańskiego 1, z Podhajckiego 1, z Zaleszczyckiego 1, ze Złoczowskiego 1, z Krakowskiego 1, z Kamionckiego 1, z Husiatyńskiego 1. z Żółkiewskiego 1. Według zatrudnienia rodziców było synów włościańskich 31, drobnej szlachty 1, urzędników 1.

Wszyscy uczniowie z I. roku przeszli na rok II. (13) a z II. na III. (9), zaś na pierwszy rok przyjęto obecnie 15.

Cały kurs nauki ukończyli w ubiegłym roku szkolnym 1896/7 następujący uczniowie:

1. Ilewicz Teodor	z postępem bardzo dobrym
2. Dudek Michał	„ dobrym
3. Kaprocki Daniel	„ „ dobrym
4. Kruk Piotr	„ „ dobrym
5. Rembocha Jan	„ „ dobrym
6. Żeglin Ludwik	„ „ dobrym
7. Popiel Kazimierz	„ „ dostatecznym
8. Wojciechowski Ksawery	„ „ dostatecznym
9. Semeniuk Aleksander	„ „ dostatecznym
10. Geleta Włodzimierz	„ „ dostatecznym
11. Gigiejczuk Paweł	„ „ dostatecznym

VI. Wiadomości o byłych uczniach.

Z uczniów, którzy ukończyli szkołę w r. 1895/6 dwóch wzięto do wojska, 4 zostało na ojcowiznie, a dwóch umieściło się przy większych gospodarstwach. — Gdy obecnie c. k. Zarząd monopoli tytoniowego idąc w ślady Towarzystwa uprawy tytoniowej ustanowił posady dozorców uprawy tytoniu, poszukuje na te posady przedewszystkiem uczniów krajowych niższych szkół rolniczych i dwie takie ustanowione posady nadał dawniejszym uczniom tutejszej szkoły: Strutyńskiemu i Zada-

rowskiemu. Jako wybitniejsi gospodarze, zasługujący na pochwałę swych słuźbodawców odznaczają się z dawniejszych uczniów: Danyłko u P. Noela w Sosolówce, Mierzwiak u P. Komarnickiego w Rozsochaczu, Cwikliński u P. Cieleckiego w Porchowiu, Harmadzki u P. Barona Heidla w Beremianach i Lipowicz u P. Bohdanowicza w Oszechlibach. Zasługuje też na wzmiankę z dawniejszych uczniów Skrzepiński, który ukończył kurs meloracyjny i jest zatrudniony przez Wysoki Wydział krajowy przy melioracyjnych robotach, oraz Karol Wojewoda, który kształci się dalej w seminarjum nauczycielskim w Samborze, idąc teraz na trzeci rok zawsze otrzymuje świadectwa celujące — a jako celujący uczeń i naszej szkoły powinien później stanowić bardzo pożyteczną siłę na nauczyciela kierującego szkołą ludową z charakterem rolniczym.

VII. Sprawy internatu.

Przez rozszerzenie sal sypialnych pomieściło się i utrzymało się w bieżącym roku 33 uczniów chociaż etat był na 32 uczniów tylko. Urządzono obecnie 3 sale sypialne tak, że w przyszłości pomieści się może 37 uczniów. Sale sypialne są cały dzień zamknięte, a uczniowie przebywają w dzień o ile nie są w gospodarstwie zatrudnieni w 3 salach naukowych. Pościel uczniów składa się z siennika, prześcieradła, poduszki sieczką napchanej i 2 koców (1 letni i 1 zimowy) Ubranie otrzymują uczniowie następujące:

Na 3 lata 1 czapkę wełnianą, 1 kożuszek pokryty i 1 guńkę na dwie zimy jedną parę spodni sukiennych do pracy, corocznie zaś 1 spodnie 1 kamizelkę sukienne, tudzież kurtkę i spodnie od święta z trykotu. W miarę zaś z użycia daje się uczniom ubranie letnie do roboty z drelichu i kortu. Koszt ubrania i oprania jednego ucznia wynosił w roku 1896 53 zł. 07 ct.

Stołowanie uczniów odbywa się w własnym zarządzie. Jest to najtańszy sposób wyżywienia uczniów i bardzo odpowiedni przy własnem gospodarstwie, bo produktu tego dają się należycie spieniężyć. Wdraża się też w ten sposób uczniów w oszczędne gospodarstwo domowe, bo każdy kolejno pełni przez 1 miesiąc służbę szafarza wydając do kuchni artykuły spożywcze na wagę wedle przepisu.

Uczniowie sami zajmują się przeróbką mleka i tym sposobem mają najlepszą naukę praktycznego i należytego obchodzenia się z nabiałem i użycia separatora i innych poprawnych przyrządów w gospodarstwie nabiałowem.

Porządek jedzenia uczniów był taki sam jaki wykazano w roku poprzednim

Koszt wyżywienia jednego ucznia wynosił w roku 1896 74 zł. 99 ct.

Nadzór bezpośredni w internacie wykonuje kierownik szkoły przy pomocy obu nauczycieli instruktora i praktykanta. Stan zdrowotny uczniów był pomyślny, ciężkich bowiem i epidemicznych chorób nie było żadnych, wizyt doktorskich było 80 o koszcie 96 zł.

VIII. Budynki szkolne.

W budynku szkolnym głównym dokonano znaczniejsze przeobrażenia, a to przybudowano ganek w głównym wchodzie i tym sposobem ochroniono sale naukowe od nadto silnych przeciągów, z części sieni utworzono pokój na pomieszczenie biblioteki. Usunięto niezwyčajnie strome schody zastępując je odpowiedniej zbudowanymi. — Z gabinetu utworzono kancelaryę — a na gabinet ujęto z mieszkania drugiego nauczyciela pokój i kuchnię, z czego utworzono odpowiedniejsze pomieszczenie dla gabinetu. Mieszkanie dla instruktora urządzono w ten sposób, iż składa się ono z dwóch pokoiów i kuchni, powstało to z drugiej części mieszkania drugiego fachowego nauczyciela. Dawniejsze mieszkanie kierownika przekształcono na mieszkanie dla nauczyciela elementarnego, składające się z trzech pokoiów i kuchni, przyczem wydzielono jeden pokój na infirmarz, z osobnym zewnątrz przy budowanym gankiem na wyjście, umieszczono też obok odrębny wychodek. Z mieszkania instruktora i magazyniku utworzono trzecią sypialnię gdzie urządzono dla praktykanta osobny oszalowaniem odgraniczony pokój; pomalowano wszystkie pokoje w mieszkaniach nauczycieli oraz gabinet i bibliotekę — wybielono sale naukowe i sypialnie a cały budynek zewnątrz otynkowano. Wychodki urządzono z przymurkiem ocementowanym i ze zbiornikiem na urynę na cemencie zmurowanym, a w dziedzińcu szkolnym i obejściu gospodarskiem sporządzono drogi bitej 380 metrów z stosownymi rynsztokami i tretoarami.

IX. Gospodarstwo szkolne.

1) Obszar ziemi o powierzchni 30 morgów do gospodarstwa szkolnego należący obejmuje tylko samą rolę a to: 21 morgów obok budynków szkolnych w jednym kawałku (własność J. W. Karola Hr. Lanckorońskiego) i 9 morgów w 4 parcelach blisko siebie w obrębie gminy Ułaskowce położonych, oddalonych około 3 kilometry od budynków szkolnych a zakupionych na własność szkoły kosztem funduszu krajowego. Tu udało się przez usypanie dwóch grobel rękami uczniów wydobyć z nieużytku półmorgowy kawałek ziemi od zalewającego jeziora, który częścią do roli przyłączono, a częścią zasadzono łożyną.

2) Budynki gospodarskie oprócz stodoły i szopy zostały w dogodniejsze miejsce przeniesione uległszy należytemu przekształceniu. Poprzednio mieściły się stajnie i komora na paszę w trzech odrębnych budynkach, przez co utrudniony był dozór, a bardzo niedogodne roznoszenie paszy zawsze możliwe tylko przez dziedziniec. Obecnie w jednej stajni na 4 metry wysokiej umieszczony jest cały inwentarz żywy, a tak dozór w żywieniu i obchodzeniu inwentarza, jako też rozdawanie paszy bardzo ułatwione bez narażenia się jak poprzednio było na szkodliwe wpływy niepogody zawiei i wichrów.

Krowiarnia jest bardzo wygodnie urządzoną do przechowywania gnoju pod byłym z kąd wprost z samej stajni nawóz furami wywożony być może: tła tak w krowiarni jak i pod trzodą chlewną są betonowane. Urządzone są na dworze odrębne obory na jałownik w cieniu drzew, jak też zbudowano wzorową gnojarnię obmurowaną i otoczoną poręczami tak, że wpuszczone na nią byłym nawóz tratom być może. Do jadalni przybudowano stelmacharnię i mleczarnię.

3) Inwentarz martwy używany w gospodarstwie szkolnem obejmuje 2 pługi Sacka: starszy D8M i nowszy D10S z urządzeniem do przekształcenia na podskibnik, 1 pług Claytona, 1 pług czteroskibowy o drewnianej ramie, 1 kultywator, 1 para bron żelaznych dyagonalnych a 1 parę bron drewnianych lżejszych, siewnik 9 rzędowy Sacka, znacznik, wałek drewniany, dalej: okopywacz, pielnik konny, 2 wozy, młocarnię ręczną sztyftową Claytona, sieczkarnie Bentala, szarpacz do buraków, śrótownik, grabie ręczne mechaniczne, młynek do czyszczenia zboża rafowy i polski (wialnię) z fabryki Claytona, tricur Kühnego, ręczne grabie, motyki, zydle, widły, kosy, mechaniczne klepadło do kos i inne w gospodarstwie potrzebne ręczne narzędzia.

4) Inwentarz żywy składa się z koni roboczych, bydła rogatego i trzody chlewnej, owiec się nie utrzymuje z braku pastwiska.

a) Koni roboczych zwykłych fornalskich, zakupywanych w miarę potrzeby utrzymuje się sztuk 4.

b) Bydła rogatego utrzymuje się: 6—7 krów, 3—4 jałówki, 1—2 cieląt, oraz jednego buhaja subwencyjnego rasy Simenthal (teraźniejszy pochodzi z Kamiennej). Do utrzymania krowiarni w należytej ilości i dla odmłodzenia jej przysadza się co roku 1 lub 2 cieliczki, co roku przybywa też z jałownika 1 krowa pierwiastka, a najstarszą lub mniej mleczną krowę sprzedaje się.

Dwuletnie jałówki przyucza się do pociągu, aby później jako krowy mogły być użyte do zaprzęgu w pomocniczych sprzężających robotach.

Buhaja subwencyjnego rasy Simenthalskiej, który obecnie jest licencyonowany, dopuszcza się według instrukcyi Towarzystwa gospodarskiego do krów włościan za opłatą, która wraz z subwencją koszt utrzymania tego buhaja pokrywa, bywa też buhaj używany do pociągu a to do dowózki paszy zielonej, snopów i t. p. Mleka od 6 krów otrzymuje się około 12.000 litrów, (w r. 1896/97 udojono 17904¹/₄, wyssały cielęta 981¹/₂ litr. = 18.885³/₄ litr.), które oddaje się na rachunek stołowania uczniów w cenie po 4¹/₂ ct. za litr. W tej samej cenie bywa także mleko stronom sprzedawane. Mleko i produkta przeróbki mleka wystarczają nie tylko na potrzeby zakładu, ale pozostaje jeszcze pewna ilość do spieniężenia, mianowicie od czasu zaprowadzenia separatora (Alpha Baby) przy pomocy którego uzyskuje się masło wybornej jakości.

Trzoda chlewna składa się: z knura subwencyjnego (obecny z Oldenburga przez Towarzystwo gospodarskie sprowadzony) 5 macior i wieprza opasowego i kilka sztuk prosiąt dla odnowienia chlewni. Knura subwencyjnego rasy Yorkshir według instrukcyi Towarzystwa gospodarskiego dopuszcza się do macior włościan za opłatą. Hodowla świń skierowaną jest na sprzedaż prosiąt odsanych, mały dochówek materiału żeńskiego i na opas dla własnej potrzeby. Podstawę żywienia świń stanowią

w zimie drobne ziemniaki z gospodarstwa własnego, a z kuchni oskrobiny ziemniaczane, dla stosownego unormowania paszy dokupuje się grysę, w lecie zaś głównym pożywieniem jest lucerna, odpadki kuchenne i nabiałowe (serwatka). Etatu służby gospodarskiej nie ma żadnego, bo uczniowie sami obrabiają i obsługują całe gospodarstwo szkolne, które porachunkiem płaci zarobek uczniów (około 400 złr. w. a. rocznie).

Blizsze szczegóły, odnoszące się do gospodarstwa szkolnego, objęte są osobnym planem gospodarskim, który Dyrekcyja na podstawie wskazówek z Departamentu II. Wydziału krajowego w porozumieniu z ówczesnym referentem prof. Strusiewiczem wypracowała i Wysokiemu Wydziałowi krajowemu do zatwierdzenia przedłożyła.

Według tego planu wprowadzono w gospodarstwie szkolnem następujący podział pól:

A. Pole przy szkole:

I.	Płodozmian główny morgów			17
1.	Ugor gnojony z przedplonami (mieszanki-owies)			
2.	Pszenica podsiana koniczyną z trawami			
3.	Koniczyna z trawami 2 pokosy na siano			
4.	" " 1 pokos na siano i dodanie pól nawozu stajennego			
5.	Pszenica			
6.	Na silniejszym nawozie połowa buraków, połowa kukurudzy			
7.	Jęczmień			
8.	Groch—Ziemniaki			
9.	Żyto—Owies			
II.	Pole lucernowe morg. 3			
	Lucerna przez 6 lat		1 morg 800 ⁰ □	} 3 morg.
	Na silnym gnoju buraki ziemniaki	1200 ⁰ □	} 1 morg 800 ⁰ □	
	Potem marchew i pasze zielone	1200 ⁰ □		
III.	Pole tytniowe			
	Na gnoju tytoń	800 ⁰ □	} 1 morg	
	" " okopowe	800 ⁰ □		
				razem 21 morgi

B. Pole przy jeziorze 9 "

1. Na gnoju mieszanka na siano
2. Pszenica
3. Koniczyna
4. Pszenica
5. Kukurudza na gnoju
6. Owies
7. Groch
8. Żyto.

Wynik gospodarstwa w ubiegłym roku szkolnym 1896/7 był następujący:

1. W dziale produkcji rolnej.

Gatunek płodu	Prze- strzeń		P l o n							Plon z 1-go morga ziarna ozelnego głabi i pasz w kilogramach
			w ziarnie			w sło- mie	w sła- nie	w gła- biach	w li- ściach	
	czelne	śred.	pośl.	K i l o g r a m y						
morg.	sażn.									
Żyto krzyca	1	1423	1493	32	34	4566	—	—	—	794
„ Świętojańskie	—	400	347	—	—	853	—	—	—	1388
Psz. mies. (ban. gól.)	—	1006	3048	—	79	8129	—	—	—	841
„ gólki	1	—	810	—	6	1700	—	—	—	810
„ banatki	1	—	900	—	33	1740	—	—	—	900
Jęczmień Juwel	—	1521	975	43	—	1880	—	—	—	1021
„ Chewalier	—	1380	1042	273	—	1707	—	—	—	1208
„ Imperial	—	175	75	—	—	117	—	—	—	685
Owies węgierski	1	1462	1566	—	—	2211	—	—	—	818
„ Lancaster	—	1550	742	—	—	1708	—	—	—	765
Groch Wiktorya	1	965	760	—	—	1938	932	—	—	475
Kukurudzy	{	—	2339	—	—	3800	—	—	—	1169
Fasola	2	—	230	—	—	245	—	—	—	115
Wyka	—	560	183	—	—	349	—	—	—	522
Ziemniaki	1	800	—	—	—	—	—	16456	—	10600
Buraki	1	800	30	—	—	—	—	41200	—	27462
Marchew	—	400	—	—	—	—	—	4000	—	16000
Mieszanka na siano	1	—	—	—	—	—	1935	—	—	1935
Koniczyna na siano	4	900	—	—	—	—	15221	—	—	3339
„ i trawy nasienne	—	400	39	—	—	447	—	—	—	156
Kapusty (15.5 kopy).	—	200	—	—	—	—	—	2325	—	18000
Tytoń	—	600	—	—	—	—	—	—	308	821
Zielona pasza	2	1558	—	—	—	—	—	—	—	—
Ugór	—	400	—	—	—	—	—	—	—	—
Okazowe pole	—	200	—	—	—	—	—	—	—	—
razem	30	—	14579	348	152	31450	18088	63981	308	—

2. W dziale produkcji zwierzęcej.

a) Krowiarnia: Stan 30. czerwca 1896 r. 7 kr., 2 jałówki 2 roczne, 2 jałówki 1½ roczne, 1 cieliczka 5-miesięczna, buhaj 3-letni subwencyjny. W ciągu roku sprzedano 1 krowę: Ciekawą chorą na żołą, jedna zaś: Wesola zdechła wskutek gorączki poporodowej.

Udoje mleka.

- Nr. I. Krowa Wściubka swego chowu od Maliny dała mleka 3674 l. } 3775 lit.
 ciele urodzone 1/7 1896, które sprzedane wyssało 101 l. }
- Nr. II. Ciekawa krowa swego chowu sprzedana jako chora na żołą w lipcu 1896 dała mleka 179 "
- „ „ Ryfka pierwiastka swego chowu urodziła ciele 22/11 1896, które sprzedano dała mleka 380¼, ciele wyssało 46½ razem 426¾ "
- Nr. III. Krasula krowa kupiona w r. 1895 urodziła ciele 10/12 1896, które sprzedano, dała mleka 2048¼ ciele wyssało 49 2097¼ "
- Nr. IV. Piękna krowa swego chowu od Trworznej, urodziła ciele 13/5 1897, które sprzedano, dała mleka 2967¼ ciele wyssało 153 3120¼ "
- Nr. V. Śmiała krowa swego chowu od Trworznej, urodziła ciele 10/1 1897, które się wychowuje dała mleka 1765¼ l. ciele wyssało 472 2237¼ "

Nr. VI. Łagodna krowa własnego chowu od Trworznej, urodziła ciele $\frac{23}{12}$ 1896, dała mleka 1923 $\frac{1}{4}$ ciele wyssało 48 l.	1971 $\frac{1}{4}$ lit.
Nr. VII. Sarna pierwiastka własnego chowu urodziła ciele $\frac{12}{12}$ 1896, wskutek choroby cielej, które sprzedano, ssała Wesołą dała mleka	1927 $\frac{1}{4}$ "
Nr. VIII. Wesoła krowa kupiona w r. 1895 urodziła cielęta $\frac{22}{7}$ 1896, $\frac{12}{6}$ 1897 dała mleka 2619 $\frac{1}{2}$ cielęta ssały 112 (zginęła)	2731 $\frac{1}{2}$ "
Krowy na próbę wzięto dały mleka	420 $\frac{1}{4}$ "
razem	<u>18885$\frac{3}{4}$ lit.</u>

Trzoda chlewna: Stan 30. czerwca 1896.

1 Knur subwencyjny 3 letni sprowadzony przez Tow. gosp. z Sürwunden w Oldenburgu.

1 maciora 7 letnia z Schwechat, 2 maciory 4 letnie swego chowu 2 maciory 2 roczne, pochodzące z chlewni zarodowej w Zarszynie, 3 knurki 4 miesięczne i 12 prosiąt ssących. Od 5-ciu macior urodziło się 80 prosiąt, sprzedano z pozostałymi z zeszłego roku 69 sztuk za 483 zł. 70 ct.
i pozostałe 15 prosiąt, — za wieprza opasow. wzięto 45 " — "
razem 528 zł. 70 ct.

Nawozem stajennym wyprodukowanym od powyżej wymienionego inwentarza i 4 koni roboczych wygnojono:
Na polach głównego płodozmianu 4 morgi po 200q = 800q
" " " " 2 " " 150q = 300q
Przy jeziorze 2 " " 200q = 400q
Na polu tytuniowem 0.5 " " 300q = 150q
" " lucernowem pod buraki, koński ząb itp. 2 " " 300q = 600q
Razem 10 5 morga 2250q

Nawóz utrzymuje się ciągle pod bydłem i podściela się codziennie w stajni gnojem końskim i świńskim.

Urabia się też kompost, z odchodów ludzkich, plewidł i ziemi, który polewa się gnojówką spływającą do zbiornika. Kompostu używa się na zasilenie lucerny.

Pod względem finansowym przedstawia się wynik gospodarstwa szkolnego w roku 1896/7 jak następuje:

I. Ogólne.

<i>Rozchody (Dług)</i>		<i>Przychody (mienie)</i>	
Czynsz dzierżawny z pola A.	50.19	—	—
Podatek z pola B.	10.84	—	—
Ubezpieczenie budynków gosp.	41.72	—	—
Utrzymanie budynków gosp.	8.31	—	—
Razem	<u>111.06</u>	—	—

II. Inwentarz martwy.

1. Maszyny i narzędzia.

Wartość na początku r. 1896/7	666 84	Wartość inwentarza martwego z końc. r. 1896/7 t. j. dnia 30. czerwca 1897	610 76
Przykupno utrzymane i odnow.	108 11 $\frac{1}{2}$	Razem	<u>610 76</u>
Razem	<u>774 95$\frac{1}{2}$</u>		

2. Uprząż.

Wartość na początku roku 1896/7	31 70	Wartość z końcem r. $\frac{30}{6}$ 1897	43 64
Przykupno, odnow. i utrzymanie	47 19	Razem	<u>43 64</u>
Razem	<u>78 89</u>		

III. Inwentarz żywy.

a) Konie robocze.

Wartość na początku roku 1896/7 (1=110, 1=90, 1=160, 1=40) 400.—	Wart. koni z końc. r. 1896/7 (³⁰ / ₆) (1=100, 1=80, 1=145, 1=35) 360.—
Razem . . . 400.—	Razem . . . 360.—

b) bydło rogate.

Wart. bydła z końc. r. (³⁰ / ₆) 1896	Wart. bydła z końc. r. (³⁰ / ₆) 1897
7 krów 3490 kg } 4 jałów. 1385 " } 2 cieląt 268 " }	7 krów 3505 kg } 4 jałów. 1480 " } 1 cielę 142 " }
5140 × 20 ct. 1028.—	5127 × 20 ct. 1025 40
Razem . . . 1028.—	Razem . . . 1025 40

c) nierogacizna.

Wartość trzody (³⁰ / ₆) 1896	Wartość trzody chl. (³⁰ / ₆) 1897
2 maciory po 140 = 280 kg } 1 maciora 180 " } 1 " 115 " } 1 " 125 " }	1 maciora 185 kg } 1 " 140 " } 1 " 170 " } 1 " 150 " } 1 " 165 " }
745 × 30	810 × 30 . . . 243.—
21 prosiąt po 5 zł. 328 50	3 wieprze 4-mies. po 10 zł. . . . 30.—
Razem 328 50	12 prosiąt 3 tygod. po 3 zł. . . . 36.—
	Razem 309.—

IV. Zapasy płodów rolnych.

	zł.	ct.		zł.	ct.
Pozostałość z r. ubiegłego:			Pozostałość na r. przyszły:		
a) płody zwierzęce	—	—	Wartość dnia ³⁰ / ₆ 1897		
b) " roślinne	—	—	Żyta 1640 q × 5 75	94	30
Żyta 457 × 6	27	42	Pszenicy 898 1/2 × 7 75	69	63
Pszenicy 90 × 7	6	30	Jęczmienia obr. 63 1/2 × 4	2	54
" średniej 40 1/2 × 4	1	62	Kukurudza 21 17 q × 5 56 1/2	117	81
Grochu 261 × 8	20	88	Owies 48 × 4 50	2	16
Jęczmień obocz. 83 × 4	3	32	Grys 102 × 3	3	06
Kukurudzy 2150 × 5	107	50	Ziemiaki 6 97 × 1 5	10	45
Owsa 1673 × 5	83	65	Kminek 3 25 × 20	—	65
" obocznego 40 × 4 5	1	70			
Kminek 3 × 20	—	60			
Grysu 31 × 3	—	93			
Fasola 19 × 6	1	14			
Ziemiaków 200 × 1	2	—			
Razem	257	06	Razem	300	60

V. Obroty bieżące w ciągu roku 1896/7.

1. Na rachunek produkcji zwierzęcej.

a) konie robocze.

Kucie koni	24 22		
Przykup. jęcz. obr. (69 90 × 4)	279 60		
Przybory różne (łańcuchy, bato- togi i t. p.)	1 30		
Porachunkiem		Porachunkiem	
Obsługa uczn. w stajni 121 1/4	12 12 1/4	W własnym gospodarstwie	
Z własnego gospodarstwa		robotnych dni parokon. 214	
Na paszę siana 7676 kg		produkcyja gnoju 300 q	
" " marchwii 4000 "			
" " i ściółkę sł. 6655 "			
Razem	317 24 1/4	Razem	—

b) bydło rogate.

Gotówka:	
Lekarstwa i weterynarz	47.11
Ubezpieczenie buhaja	1.73
Przybory (sprzęty)	3.46
Dokupienie karmy	
Owies 1775 × 4.5	80.12 ¹ / ₂
Makuch 2135 kg	63.86
Grys 41.36 q	123.08
Słoma 8623 × 0.60	51.75
Sól 82.5 topek × 10.6	9.39 ¹ / ₂
Mleko zbierane 30 × 2	0.60
	<u>328.81</u>

Porachunkiem

Obsługa uczniów 593³/₄ dni 59.37¹/₂

Z własnego gospodarstwa

mleka 98 ¹ / ₂ l	
ziarna 920 kg	
siana 11024 "	
słomy 21383 "	
buraki 41200 "	

Razem 440.48¹/₂

Gotówka:	
Za sprzed. cieląt 324.5 kg	58.43
Sprzedaż krowy chorej i skóry	35.—
Dopuszczanie buhaja, 72 skoków	36.—
Subwencya za buhaja	60.—

Porachunkiem

Za mleko 1790¹/₄ l × 4.5 805.61

W własnym gospodarstwie wyprodukowano gnoju 1850 q

Razem 995.04¹/₂

c) trzoda chlewna.

Gotówka	
Koszta sprzedaży prosiąt	8.40
Karma dokupiona	
Grysu 539 × 3, 151 × 3.2, 300 × 3.1	30.29
Makuch 72 kg × 3	2.16
Jęczmień 24.77 q × 4	99.08
Porachunkiem	
Obsługa uczniów 114.5 dn.	11.45
Mleko zbierane 3423 ¹ / ₄ × 2	68.58
Maślanka 744	7.44
Serwatka 795 × 0.25	1.99

Z własnego gospodarstwa

Ziarna 572 kg	
Słomy	
Ziemniaków 5439	

Razem 229.39

Gotówką	
Sprzedaż prosiąt 69 sztuk	483.70
" świń 160 kg × 30	45.—
Puszczanie knura 49 × 20	9.80
Subwencya za knura	16.—
Porachunkiem	

Z własnego gospodarstwa
Produkcya gnoju 100 qRazem 554.50

2. Na rachunek produkcji roślinnej.

a) folwarcznej.

zł.

zł.

Gotówka:	
Teplenie szkodników	3.53
Zakupno nasion	17.26
Ubezpieczenia zboża od ognia i gradu	46.84
Porachunkiem:	
Robocizna uczniów 2693.25 dn. 269.32 ¹ / ₂	
W własnym gospodarstwie:	
Robocizna sprzężajna parokonnych dni 211.	—
Nawozu stajennego zużyto 2100 q	—
	<u>336.95¹/₂</u>

Gotówka ze sprzedaży i porachunkiem za stołowanie uczniów:	
za żyto 4.57 q × 6	27.42
pszenicy 839.92 q	293.48
jęczmienia 19.66	97.90
owsa 28.38 q × 5	141.90
kukurudzy 21.195 q	117.33
grochu 6214 q × 8	49.71
fasoli 2.34 q	16.78
maku 3.1 kg	1.08
nas. buraków 20.5 kg	6.15
ziemniaków 7003.75 kg × 1.5	105.26
kapusty 15.5 kóp	31.—
	<u>888.01</u>

Razem 336.95¹/₂

Razem 888.01

Własne gospodarstwo spotrzebowano na siew

	na ziarno	na paszę
żyta	204 kg	—
pszenicy	338 "	—
jęczmienia	118 "	—
owsa	210 "	44 kg
grochu	209 "	6 "
wyki	63 "	117 "
kukurudzy	75 "	102 "
koniczyny	— "	33 "
traw	— "	15 "
fasoli	16 "	—
ziemniaków	3572 "	—
buraków	13 ¹ / ₂ "	—

Karna podana przy inwentarzu żywym.

b) pole tytoniowe

zł.		zł.	
Gotówką		Gotówką	
Ubezpieczenie od gradobicia	7.60		
Rozsada	3.20		
Urządzenie i przybory	23.08		
Porachunkiem		Za sprzedany tytoń	77.61
Robocizna 262 dni	26.19 ¹ / ₂		
Z własnego gospodarstwa gnoju 150 q	—		
Robocizna sprzężajna 3 dni	—		
Razem	60.07¹/₂	Razem	77.61

Z e s t a w i e n i e .

Wyszczególnienie	Dług zł.	Mienie zł.
I. Wydatki ogólne	111.06	—
II. Inwentarz martwy	774.95 ¹ / ₂	610.76
1) maszyny i narzędzia	78.89	43.64
2) uprząż	400.—	360.—
III. Inwentarz żywy	1028.—	1025.40
a) konie robocze	328.50	309.—
b) bydło rogате	257.06	300.60
c) trzoda chlewna	—	—
IV. Zapasy płodów roślinnych	—	—
V. Obróty bieżące w roku 1896/7	—	—
1) Rachunek produkcji zwierzęcej	317.24 ¹ / ₂	995.04 ¹ / ₂
a) konie robocze	440.48 ¹ / ₂	554.50
b) bydło rogате	229.39	888.01
c) trzoda chlewna	336.95 ¹ / ₂	77.61
2) Rachunek produkcji roślinnej	60.07 ¹ / ₂	—
a) folwarcznej		
b) pole tytoniowe		
Razem	4362.61¹/₂	5164.56¹/₂
Po strąceniu wydatków	—	4362.61 ¹ / ₂
Pozostaje czysty dochód	—	801.95

czyli z 1 morga 26 zł. 98 ct. w. a.

X. Kronika szkoły.

Przy egzaminach obecni byli: delegat Wysokiego Wydziału krajowego p. Tadeusz Langie a z kuratorji P: Wybranowski, c. k. starosta.

Odwiedzali też szkołę członkowie kuratorji pp. Adam Noel, Artur Cielecki i Radca Struszkiewicz i Jego Ekscełencya Marszałek krajowy Hr. Stanisław Badeni

Z Dyrekeji krajowej niższej szkoły rolniczej w Jagielnicy.

Jagielnica, dnia 22. sierpnia 1897.

Antoni Świeżawski.

Alegat IV. do LW. 72.761/97.

Sprawozdanie roczne

Dyrekcji krajowej niższej szkoły rolniczej w Kobiernicach o szkole za r. 1896/7, rok szkolny od 30. czerwca 1896 do 1. lipca 1897 i o gospodarstwie za rok 1896.

A) Szkoła.

I. Skład nauczycielski.

P. Edmund Bielski, kierownik szkoły i nauczyciel fachowy, jak w roku poprzednim.

P. Franciszek Dąbrowski, prowizor. nauczyciel pomocniczy fachowy od 1. sierpnia 1896 r. stosownie do pisma Wydziału krajowego LW. 35.847/96. na miejsce p. Przemysława Cholewy, który został w tymże charakterze przeniesiony do kraj. niższej szkoły rolniczej w Horodence. P. Franciszek Dąbrowski do tego czasu był zastępcą nauczyciela rolnictwa przy kraj. szkole uprawy lnu w Gródku koło Lwowa.

P. Zygmunt Ziemiański, nauczyciel do nauk elementarnych od 1. sierpnia 1896 r. stosownie do pisma Wydziału krajowego LW. 41.019/96 na opróżnione miejsce po p. Oleskowie.

Ks. Gwardyan ojciec reformat Janicki, katecheta szkolny.

P. Leopold Weigel, instruktor do robót praktycznych od 1. lipca 1896 r. stosownie do pisma Wydziału krajowego LW. 50.668/96 na miejsce p. Świętałskiego, który dnia 30. czerwca 1896 posadę opuścił. P. Leopold Weigel opuścił posadę dnia 30. kwietnia 1897, a na jego miejsce Wydział krajowy dekretem za LW. 25.781 przeznaczył od 1. czerwca 1897 P. Marcina Turę, który opuścił swą posadę z dniem 31. lipca 1897 i obowiązek instruktora pełnił praktykant przy szkole Rygielski do końca roku szkolnego.

II. Wykaz uczniów.

1. Rok III.

Liczba	Imię i nazwisko ucznia	Urodzenia		Wyznanie	Pochodzenie	Przygotowanie naukowe przed wstąpieniem do szkoły	Uwaga	
		Data	Miejsce					
1	Banach Stanisław	28/4 1878	Pobęczyn Limanowa	rz. k.	syn gospod.	Szkoła lud.	Ukończyli szkołę	
2	Bartoszek Aleksander	29/12 1878	Słocina Rzeszów	"	"	"		
3	Berłowski Jakób	13/7 1876	Słocina Rzeszów	"	"	"		
4	Foksiński Franciszek	7/10 1876	Kęty Biała	"	"	4-kl. szk. lud.		
5	Foltyn Wincenty	22/6 1878	Bujaków Biała	"	"	uczył się prywatnie		
6	Górecki Franciszek	3/8 1876	Słocina Rzeszów	"	"	Szkoła lud.		
7	Juryk Włodzimierz	28/5 1877	Hów Żydaczów	gr. k.	syn ks. rus.	1 kl. gimn. i szk. chmiel.		
8	Leśniak Antoni	1870	Góry zamieś. Limanowa	rz. k.	syn gospod.	Szkoła lud.		
9	Paszkowski Stanisław	10/11 1877	Kielnarowa Rzeszów	"	"	"		
10	Góra Piotr							Wydalony na pocz. r. sz.
11	Porada Jan	13/10 1877	Jasionka Rzeszów	"	"	"		
12	Szczurkowski Jan	4/8 1875	Łącko Nowy Sącz	"	"	1 kl. gimn.		
13	Wilczyński Maciej	9/2 1878	Czułówek Kraków	"	"	"		
Rok II.								
14	Bętkowski Maciej	21/2 1876	Wyciąże Kraków	rz. k.	syn gospod.	2 kl. szk. lud.	Wydalony	
15	Bindyk Walenty	8/1 1876	Łukowiec Rzeszów	"	"	Uczył się prywatnie	Dostali promocję	
16	Brodacki Paweł	28/6 1876	Wysoka Jasło	"	"	Szkoła lud.	na	
17	Ćwikowski Jan	23/5 1879	Czarniec Nowy Sącz	"	"	5 kl. szk. lud.	rok III.	
18	Drabek						Wydalony	
19	Firszt Jakób	17/1 1879	Sietnica Gorlice	"	"	Szkoła lud.		
20	Knap Stanisław	23/3 1877	Ziępnów Mielec	"	"	"	Dostali promocję	
21	Morończyk Michał	6/5 1876	Brzeszcze Biała	"	"	"	na	
22	Susz Karol	30/10 1877	Brzeszcze Biała	"	"	"	rok III.	
23	Wilczek Józef	1/1 1878	Bestwina Biała	"	syn wyrobn.	"		

Rok I.

Liczba	Imię i nazwisko ucznia	Urodzenia		Wyznanie	Pochodzenie	Przygotowanie naukowe przed wstąpieniem do szkoły	Uwaga
		data	miejsce				
24	Chajec Władysław	21/9 1878	Kamienica g. Pilzno	rz. k.	syn gospod.	Szkoła lud.	Dostali promocyę na rok II.
25	Chrapusta Józef	26/11 1879	Sukmana Brzesko	"	"	2 kl. gimn.	
26	Drozd Paweł	6/8 1879	Rudna w. Rzeszów	"	"	Szkoła lud.	
27	Falgier Antoni	13/5 1879	Albigowa Łańcut	"	"	"	
28	Hauch Ignacy	29/1 1880	Pisarowice Łańcut	"	"	"	
29	Jarnot Ludwik	6/11 1880	Brzeszcze Biała	"	"	"	
30	Kogutowicz Maryan	7/12 1878	Radziechowice Wieliczka	"	syn ofic. pr.	4 kl. szk. lud.	
31	Pająk Józef	18/3 1880	Pisarowice Biała	"	syn gospod.	Szkoła lud.	
32	Pelz Antoni	28/5 1877	Albigowa Łańcut	"	"	"	
33	Sokalski Antoni	9/6 1880	Ostrów Sokal	"	"	"	
34	Walczyk Marcin	9/11 1878	Brzeszcze Biała	"	"	"	
35	Wilczek Jan	11/6 1880	Bestwina Biała	"	"	"	
36	Wójcik Józef	2/3 1880	Brzeszcze Biała	"	"	"	

Z powyżej podanej tablicy wynika, że w ubiegłym szkolnym roku było uczniów na roku III. nauki 13, na II. roku 10, na roku I. 13, czyli razem 36 uczniów w szkole.

Z tej liczby ukończyło szkołę 12, na III. roku, przyczem z bardzo dobrym postępowaniem 5, z dobrym 3, z dostatecznym 4, jeden zaś został na początku roku szkolnego 1896/7 wydalony.

Z roku II. 8 dostali promocyę na rok III., mianowicie:

z dobrym postępowaniem 4
z dostatecznym postępowaniem 4

Maciej Bątkowski i Jędrzej Drabek zostali w ciągu roku wydalenii.

Z roku I. wszyscy 13 dostali promocyę na rok II. mianowicie:

z bardzo dobrym postępowaniem 1
z dobrym postępowaniem 5
z dostatecznym postępowaniem 7

Klasyfikacya ta została dokonana na podstawie całorocznych danych o uczniu i na egzaminie ostatecznym odbytym stosownie do pisma Wydziału krajowego LW. 32.290/97 na dniu 30. czerwca i 1. lipca 1897 pod przewodnictwem delegata Wydziału krajowego WP. Tadeusza Langiego.

Według wieku dzielili się uczniowie w ten sposób:

po 25 lat 1
" 20 " 1
" 19 " 7
" 18 " 7

po 17 lat.	10
" 16 "	5
" 15 "	6
Razem	36 uczniów,

a więc przeciętny wiek około 17 lat.

Wyznania z wyjątkiem jednego rzymsko-katolickiego.

Pochodzenie uczniów przedstawia się w ten sposób, że synów włościan 92%, a innych zawodów 8%.

Z ukończonych 12 uczniów:

powróciło do własnych gospodarstw rodzinnych 2, około	17%
przyjęli obowiązki oficjalistów	5, " 41 "
na kurs rybacki do Zatora	2, " 17 "
do wojska poszło	2, " 17 "
bez zajęcia pozostało	1, " 8 "
Razem	12, około 100%

Przygotowanie uczniów do wstąpienia do szkoły rolniczej: 83% ukończyło tylko szkołę ludową, 11% z I. lub II. klasy gimnazjalnej, 6% z prywatnego przygotowania.

Na początku roku szkolnego 1896/7 zgłosiło się do szkoły 16, z tych było przyjętych, jak wyżej 13.

III. Podział godzin wykładowych.

Rok III.

Półrocze zimowe od 1. września 1896 do 1. kwietnia 1897.			Półrocze letnie od 1. kwietnia do 30. czerwca 1897.		
	od 1. września do 1. paździer- nika 1896	od 1. paździer- nika 1896 do 1. stycznia 1897.	od 1. stycznia do 1. kwietnia 1897.	od 1. kwietnia do 30, czerwca 1897.	Uwaga
g o d z i n w t y g o d n i u					
Religia	1	1	Jak w październiku, listopadzie i grudniu z tą różnicą, że przedpoł. nauki były 4 godz. t. j. od 7-11 i popoł. od 2-4 i od 6-7.	2	W ten sposób w półroczu letniem zawsze 2 klasy były przy praktyce, a jedna miała wykłady, a w półroczu zimowem odwrotnie każdego dnia 2 klasy miały naukę a jedna praktykę.
Język polski.	2	2		Geom. 1	
Histor. i geog.	1	1		Rach. 1	
Geometria	1	Rachunki 2			
Rysunki	—	(albo +1) 1			
Rolnictwo	3	4			
Hodowla	3	4			
Administ.	2	2			
Ustawy roln.	—	1			
Mleczarstwo	—	1			
Sprawozd. gospod.	—	(albo. Rach. +1) 1			
Wypracow. z administ.	—	2			
Zapisywanie gosp. ksiąg	—	1			
Dem. z hodo- wli i mlecz.	—	2			
Razem	13	27	16		
	Nauka wypadła w godz. od 7-11 przedp. od 2-6½ popoł. (4-4½ podwiecz.) przyczem nauka odbywała się w 2 dniach w przedpołudniowych godz. i w 1 dniu w popołudn. godzinach.	1 godz. Religii w dniach praktyki. Godz. wykładowe przedpołudn. od 8-11, popoł. od 2-6½ czyli 7 godzin w dniu wykładow.	Taki jak do 1. października. Nauka odbywała się w 2 dniach przedpoł. w godz. od 7-11 i w 2 dniach popołudn. godz. od 2-6½.		

Rok II.

Półrocze zimowe od 1. września 1896 do 1. kwietnia 1897.			Półrocze letnie od 1. kwietnia do 30. czerwca 1897.	
od 1. września do 1. październi- ka 1896	od 1. paździer- nika 1896 do 1. stycznia 1897	od 1. stycznia do 1. kwietnia 1897	od 1. kwietnia do 30. czerwca 1897	Uwaga
g o d z i n y w t y g o d n i u				
Religia . . .	1	1	Tak jak od 1. października.	
Język polski.	2	2		
Histor. i geog.	1	1		
Rachunki . .	2	3		
Rysunki . . .	1	2		
Rolnictwo . .	3	4		
Hodowla . . .	3	4		
Nauki przyrodnicze	4	4		
Sprawozd. gospod. . . .	—	1		
Rachunkowość	—	2		
Razem . . .	17	24		
	Godz. wykładowe jak i na rok III. Nauka odbywała się w 2 dniach przedpoł. godzin i dwóch popołud. i 1 godz. od 9—10 przedpołud. z tą jednak różnicą, że w inne dni jak na roku III.	Godz. wykładowe w tejże porządku jak na roku III z wyjątkiem ostatniej godz. od 5½, do 6½. Wykłady zajmują też 4 dni w tygodniu a praktyka 2, tylko praktyka w drugie dwa dni tygodn. jak na roku III.		

Rok I.

Religia . . .	1	1	Tak jak i od 1. października.	Tak jak i od 1. października.
Język polski.	3	4		
Histor. i geog.	1	2		
Rachunki . .	4	5		
Kaligrafia . .	1	1		
Rysunki . . .	—	2		
Nauki przyrodnicze	7	6		
Rolnictwo . .	—	2		
Razem . . .	17	23		
	Godziny wykładowe odbywały się w tymże czasie jak i na roku II.	Nauka odbywała się w tejże porządku dnia, co i na roku II. z wyjątkiem jednej godziny, a to od 4½ do 5½, które poświęcono praktyce. Nauki 4 dni, praktyki 2 dni w tygodniu, jak III. i II. r. tylko, że praktyka wypada w inne dni tygodnia jak na III. i II. roku.		

Za czas od 1. lipca do 1. września wykazu godzin w papierach i aktach brak.

Godziny wykładane były podzielone między nauczycielami w ten sposób:

		Półrocze zimowe			Półrocze letnie			
		III.	II.	I.	III.	II.	I.	
1. P. Edmund Bielski:								
Razem godzin wykładowych	w zimie 18	Rolnictwo . . .	4	4	2	3	3	—
		Administracja .	2	—	—	2	—	—
	w lecie 11	Wypracowanie z Administr. .	2	—	—	1	—	—
		Rachunkow. . .	—	2	—	—	—	—
		Sprawozd. gosp.	1	1	—	1	1	—
Razem . . .		9	7	2	7	4	—	
2. P. Franciszek Dąbrowski:								
Razem godzin wykładowych	w zimie 22	Hodowla . . .	4	4	—	3	3	—
		Mleczarstwo . .	1	—	—	—	—	—
	w lecie 17	Dem. z hodowli i mleczarstwa	2	—	—	—	—	—
		Ustawy roln. .	1	—	—	—	—	—
		Nauki przyrod.	—	4	6	—	4	7
Razem . . .		8	8	6	3	7	7	
3. P. Zygmunt Ziemiański:								
Razem godzin wykładowych	w zimie 29	Język polski . .	2	2	4	2	2	3
		Rachunki . . .	2	3	5	1	2	4
		Geometria . . .	—	—	—	1	—	—
	w lecie 19	Historia i Geog.	1	1	2	1	1	1
		Kaligrafia . . .	—	—	1	—	—	1
		Rysunki . . .	2	2	2	—	—	—
Razem . . .		7	8	14	5	5	9	
4. Ks. Katecheta:								
		1	1	1	1	1	1	
5. P. Teofil Sochaniewicz, krajowy nauczyciel weterynaryi udzielał weterynaryi od 10. maja po koniec czerwca 1897 dla uczni III roku.								
6. P. Jan Biedroń, krajowy instruktor mleczarstwa odbył kurs w 8 dniach od 3. do 11. maja 1897.								

IV. Demonstracje i wycieczki.

1. Wycieczka dwóch uczniów do Izdebnika w początku lipca 1896.
2. Wycieczka uczniów III. roku do Kęt na zgromadzenie rolnicze.
3. Wycieczka na wystawę bydła kraj. do Krakowa uczniów III. r. w czerwcu.

V. Pomocy naukowe.

Zostały przykupione następujące pomocy naukowe:

1. Biblioteka.

- 3 broszurki o pomiarze bydła,
Dzieje Polski,

Landes-Gesetze,
Handbuch des gesammten Landwirtschaft v. d. Goltza,
Mapa półkul na płótnie,
14 tablic pożytecznych i szkodliwych owadów.

2. *Narzędzia rolnicze.*

Grabarka jednokonna,
Siewnik ręczny,
Waga pomostowa,
Walec pierścieniowy.

B) Gospodarstwo rolne.

W swem cyfrowem zestawieniu przedstawia się w następujący sposób:

I. O g ó l n e.

<i>Rozchody.</i>		<i>Dochody.</i>	
Czynsz dzierżawny z folwarku	758·06 zł.	Koszt adaptacji stajen do u-	
" " z mleczarni	50— "	morzenia w latach następ-	
Koszt adaptacji stajni w la-		nych $\frac{5}{10}$	37·73 zł.
tach następnych $\frac{6}{10}$	45·28 "	Koszt budowy szopy do u-	
Koszt budowy szopy w latach		morzenia w latach następ-	
następnych $\frac{7}{10}$	246·83 "	nych $\frac{6}{10}$	211·57 "
Razem	1.100·17 zł.	Razem	249·30 zł.

Inwentarz martwy.

a) **Maszyny i narzędzia.**

<i>Rozchody.</i>		<i>Dochody.</i>	
Wartość na początku r. 1896	652·70 zł.	Wartość z końcem r. 1896 po	
Przykupno	47·30 "	strąceniu 10% amortyz. z	
Utrzymanie	147·81 "	700 zł.	630— zł.
Razem	847·81 zł.	Razem	630— zł.

b) **Uprząż.**

<i>Rozchody.</i>		<i>Dochody.</i>	
Wartość na początku roku		Wartość z końcem r. 1896 po	
1896	120·88 zł.	strąceniu 10% amortyz. od	
Odnowienie i utrzymanie	55·20 "	120·80 zł.	108·80 zł.
Razem	176·08 zł.	Razem	108·70 zł.

Inwentarz żywy.

a) **Roboczy.**

<i>Rozchody.</i>		<i>Dochody.</i>	
Wartość koni na początku r.		Wartość koni z końcem roku	
1896	327·45 zł.	1896	245·04 zł.
Razem	327·45 zł.	Razem	245·04 zł.

B y d ł o.

<i>Rozchody.</i>		<i>Dochody.</i>	
Wartość z początkiem r. 1896:		Wartość z końcem r. 1896	1.725·64 zł.
10 krów	4.552 kgr.	Razem	1.725·64 zł.
5 jałówek	1.613 "		
1 byczek	52 "		
Razem	6.217 kgr po		
cenie 28 ct. za 1 kgr z. w.	1.740·76 zł.		
Razem	1.740·76 zł.		

Trzoda chlewna.

<i>Rozchody.</i>	<i>Dochody.</i>
Wartość z początkiem r. 1896:	Wartość z końcem r. 1896:
5 loch wagi 870 kgr.	1 knur 70— zł.
1 knur " 140 "	4 maciory 280— "
Razem . 1.010 kgr po	2 maciory jednoroczne . . . 60— "
35 ct. za 1 kgr. 353·80 zł.	4 prosiąt 40— "
Razem . . 353·80 zł.	Razem . . 450— zł.

Zapasy płodów.**a) Płody rolne.**

<i>Rozchody.</i>	<i>Dochody.</i>
Zapasy płodów z r. 1895 . 2.293·52 zł.	Pozostałość na rok 1897 . 2.066·55 zł.

b) Płody zwierzęce.

<i>Rozchody.</i>	<i>Dochody.</i>
Pozostałość z roku 1895 . . 17·25 zł.	

Obroty bieżące.**Konie.**

<i>Rozchody.</i>	<i>Dochody.</i>
Kucie koni 55·20 zł.	
Stanowienie klaczy 4·10 "	
Utrzymanie parobków 145·37 "	
Przykupno paszy i ściółki . . 508·37 "	
Razem . . 713·04 zł.	

Bydło rogate.

<i>Rozchody.</i>	<i>Dochody.</i>
Pastwisko 60— zł.	Sprzedaż 1 krowy i 2 cieląt 154·70 zł.
Przykupno paszy i ściółki . . 399·23 "	Sprzedaż mleka, masła i se-
Dokupienie 1 byczka 50— "	rów razem 843·54 "
Razem . . 509·23 zł.	Razem . . 1.008·24 zł.

Trzoda chlewna.

<i>Rozchody.</i>	<i>Dochody.</i>
Wydatki przy transporcie . . 3·77 zł.	Sprzedaż 57 prosiąt 267·24 zł.
Przykupiona karma i odpadki	Sprzedaż 136½ kg wieprzowiny 61·29 "
z mleczarni 134·26 "	Knurowe 8·50 "
Razem . . 138·03 zł.	Razem . . 337·03 zł.

Produkcya roślin.

<i>Rozchody.</i>	<i>Dochody.</i>
Asekuracja ziemiopłodów od	Sprzedaż:
ognia i gradu 21·06 zł.	540 kg pszenicy 43·20 zł.
Zasiewy z roku 1895 119·60 "	480 kg żyta 33·60 "
Nasiona i nawozy sztuczne . 259·47 "	16.670 kg ziemniaków . . . 358·49 "
Zarobek uczniów 396— "	209 kg kukurudzy 11·72 "

Najem robotników	63·85 zł.	1.064 kg szutu kukurudzy	63·79 zł.
kupno 1.364 kg owsa	75·56 "	50 kg fasoli	5— "
Mlewo i rogatki	45·33 "	3.152 kg owsa	190·87 "
		2.461 kg mąki pszennej	225·33 "
		1.559 kg mąki żytnej	133·89 "
		Nasiona różne	4·42 "
		3.995 kg siana koniczyny	131·02 "
		930 kg siana łąk.	20·92 "
		939 kg słomy	15·45 "
		537 kg ospy bobik.	32·23 "
		Razem	1.269·93 zł.
		Zwrot za ogrody oddane do użytku nauczycielom	20— "
		Zasiewy na rok 1897	97·84 "
		Razem	1.386·77 zł.

Z e s t a w i e n i e .

Nr.	W y s z c z e g ó l n i e n i e	D ł u g		M i e n i e	
		zł.	ct.	zł.	ct.
I.	Ogólne	1.110	17	249	30
II.	Inwentarz martwy:				
	a) maszyny i narzędzia	847	81	630	—
	b) uprząż	176	08	108	80
III.	Inwentarz żywy:				
	a) roboczy	327	45	245	04
	b) bydło	1.740	76	1.725	64
	c) trzoda	358	80	450	—
IV.	Zapasy płodów:				
	a) roślinnych	2.293	52	2.066	55
	b) zwierzęcych	17	25	—	—
V.	Obroty bieżące w ciągu r. 1896:				
	a) konie robocze	713	04	—	—
	b) bydło rogate	509	23	1.008	24
	c) trzoda chlewna	138	03	337	03
	Produkcya roślin.	980	87	1.386	77
	Razem	9.213	01	8.207	37
	Potrącenie przychodów	8.207	37	—	—
	Okazuje się z gospodarstwa szkolnego strata	1.005	64	—	—

Cyfry te ułożone na podstawie dziennika kasowego, księgi inwentarza szkolnego i luźnych notatek.

Ksiąg gospodarskich należycie prowadzonych za ubiegły r. 1896 Dyrekcya nie posiada, w obec czego wyżej podane cyfry należytego przedstawienia o stanie gospodarstwa nie dają.

Kobiernice, dnia 16. listopada 1897.

Dr. Józef Pawłowski, prow. kierownik szkoły.

Alegat V. do LW. 72.761/97.

Sprawozdanie

Dyrekcji kraj. szkoły uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku
za rok 1896/7.

Ogólne wiadomości o szkole.

Kraj. szkoła uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku, założona przez c. k. Towarzystwo gospod. galicyjskie w r. 1869, reaktywowana przez Wysoki Wydział krajowy w r. 1890, ma na celu kształcenie synów włościańskich specjalnie w racjonalnej uprawie lnu i wyprawie włókna metodą belgijską, którzyby w przyszłości osiadłszy na własnych gospodarstwach, uprawę lnu i wyprawę włókna na sposób im w tejsze szkole wskazany u siebie zaprowadzili, a tem samem dali przykład drugim mieszkańcom do naśladowania ich w tym kierunku, lub przyjęli obowiązek jako kierownicy większych moczarni lub warsztatów wyprawy włókna.

Warunki przyjęcia kandydatów do tej szkoły są: skończony 16-ty rok życia, z ukończoną 4-ro klasową szkołą ludową lub 3-klasową szkołą wiejską z dobrym postępem z dojazdem świadectwa moralności i świadectwa zdrowia.

W razie ubóstwa rodziców, którzy nie mogą rocznej należności na utrzymanie syna w Zakładzie 150 zł. płacić, należy dołączyć świadectwo ubóstwa.

Kurs w tej szkole trwa jeden rok, zaczyna się 15. maja, a kończy się 15. maja następnego roku, po którym uczniowie po złożeniu egzaminu przed Komisją egzaminacyjną, otrzymują świadectwo i powracają na gospodarstwo ojca, lub dla uzupełnienia nauki rolniczej wstępują do jednej z niższych szkół rolniczych jako uczniowie zwyczajni.

Skład grona nauczycielskiego.

1. Jan Górski, prowizoryczny kierownik zakładu i nauczyciel fachowy uczy uprawy i wyprawy lnu i konopi 3 godziny tygodniowo, nadto prowadzi całe gospodarstwo szkolne, w lecie na gruntach szkolnych, tudzież praktyczne suszenie, sortowanie, moczenie, roszenie i bielienie lnu, w zimie zaś, w pracowni około wyprawy włókna na maszynach i ręcznych trzepaczkach i szczotkach angielskich.

2. Franciszek Cisło, nauczyciel rolnictwa, uczył początków rolnictwa, wstępnych wiadomości z nauk przyrodniczych i chowu bydła, 12 godzin tygodniowo.

3. Antoni Zieliński, nauczyciel szkoły ludowej w Gródku, uczył nauki elementarnej 12 godzin tygodniowo.

Ks. Karol Czerniatowicz, katecheta, uczył religii 1 godzinę tygodniowo.

Frekwencya uczniów.

W roku szkolnym 1896/7 było uczniów 9-ciu a to:

synów włościańskich	5
„ przyw. oficjalistów	2
„ mieszczkańskich	2.
Według powiatów: Samborskiego	5
Podgórze-Skawina	2
Złoczowskiego	1
Brzeżańskiego	1.

Po złożeniu egzaminu dnia 12 maja 1897 otrzymali świadectwa:

1. Jurkowski Jan z postępem celującym
 2. Bereźnicki Bolesław " bardzo dobrym
 3. Cięglewicz Józef " " "
 4. Mykietiak Bazyli " " "
 5. Ocetkiewicz Feliks " " "
 6. Kaźmirowicz Michał " dobrym
 7. Kurenda Jan " " "
 8. Schuhardt Ludwik " dostatecznym
 9. Kaganek Andrzej opuścił zakład na dwa miesiące przed egzaminem.
- Z tych udało się dla dokończenia nauki rolniczej do niższych szkół rolniczych:

Do Dublan	2
" Horodenki	2
" Bereźnicy	2
" Kobiernicy	1.

Dwóch zaś zostało na gospodarstwie przy rodzicach.

Na rok 1897/8 przyjęto 10 uczniów, a mianowicie:

1. Chomiszak Jan z powiatu Samborskiego
2. Chomiszak Stefan " "
3. Moos Andrzej " "
4. Mangold Edward " "
5. Janusz Jan " "
6. Świętański Andrzej " Gródeckiego
7. Durkacz Kazimierz " "
8. Wołoszyn Antoni " "
9. Kiselyk Aleksander " Jaworowskiego
10. Gelmuda Wojciech " Cieszanowskiego.

Szkoła ta połączoną jest z internatem, w którym każdy uczeń oprócz nauki i mieszkania otrzymuje bezpłatny wikt, pranie bielizny, pościel, ubranie letnie, ubranie zimowe i buty juchtowe.

Gospodarstwo szkolne.

Szkoła posiada 15^{1/2} morgów gruntu wydzierżawionego od gminy miasta Gródka, grunt ten o położeniu nieodpowiedniem, bo 22 m szeroki, a 4 km długi i nie w każdej porze roku dostępny, był w roku 1897 następującymi płodami obsiany.

Rodzaj ziemiopłodów	Obsiano morgów	Z e b r a n o		U w a g a
		kóp	snop.	
Żyta	5 ^{3/4}	23	30	pół morga zupełnie wymokło
Pszenicy	1 ^{3/4}	13	.	^{3/4} morga wymokło
Owsa	1 ^{3/4}	8	.	więcej jak połowa wymokło
Lnu	2	8	.	wskutek wymoknięcia ^{3/4} morga musiano przeorać
Koniczyny	1	6	fur	
Kartofli	^{3/4}	53	korec	
Mięszanki	^{1/2}	na zieloną paszę		

Na rok 1897/8 obsiano:

Żytem	morgów 3
Pszenicą	" 2
Koniczem	" 1.

Inwentarz szkoły żywy parę koni.

Martwy, oprócz budynku mieszkalnego, pracowni i magazynu, biblioteka szkolna, różne przyrządy do demonstracji, narzędzia do uprawy roli i narzędzia do wyprawy lnu i konopi.

Kronika szkoły.

Mianowany przez Wysoki Wydział krajowy nauczyciel rolnictwa Franciszek Cisko, wskutek rozporządzenia Wysokiego Wydziału krajowego, został do kraj. niższej szkoły rolniczej w Bereźnicy przeniesiony, a na jego miejsce zamianowano nauczycielem rolnictwa Ludwika Kaweckiego, który po 1½ miesięcznym pobyciu w Gródku wskutek powtórnego rozporządzenia Wysokiego Wydziału krajowego, przeniesiony został do kraj. niższej szkoły rolniczej w Kobiernicach a na jego miejsce zamianowano na urlopie będącego Edmunda Bielskiego.

Toż samo w miejsce ks. katechety Karola Czerniatowicza, którego władza przeniosła na wikarego do Żółkwi, zamianował Wysoki Wydział Krajowy katechetą w tej szkole ks. Zygmunta Scherffa wikarego przy rzym. kat. kościele w Gródku, który od 1. października r. b. naukę swą rozpoczął.

Fachowy nauczyciel i kierownik tej szkoły Jan Górski, oprócz udzielania nauki w szkole, był używany w czerwcu i lipcu r. b. do objazdek, na rachunek c. k. Towarzystwa gospod. galicyjskiego przez 34 dni w celu pouczenia włościan przez wykłady teoretyczne poprawnej uprawy lnu i konopi i wyprawy włókna w powiatach rohatyńskim i przemyślańskim.

Na wrzesień i październik zaproszony był w tym samym celu przez Komitet c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego, lecz z powodu nieobecności — w tym czasie — drugiego nauczyciela w szkole, nie mógł się tenże wydalić i objazdki te odłożono do przyszłego roku.

W Gródku 30. października 1897.

Jan Górski.

Alegat VI. do LW. 72761/97.

Sprawozdanie

Dyrekcji krajowej szkoły ogrodniczej w Tarnowie za rok szkolny 1896/7.

I. Ogólne wiadomości o szkole.

Celem krajowej szkoły ogrodniczej w Tarnowie jest wykształcenie ogrodników, uzdolnionych do prowadzenia ogrodów wiejskich. Do tego celu zdąża szkoła nie tylko przez udzielanie wychowankom swoim zawodowej wiedzy, ale także przez ugruntowanie i uzupełnienie wykształcenia ogólnego, jakie ze szkoły ludowej przynoszą i przez pielęgnowanie ich strony moralnej i religijnej.

Do szkoły może być przyjęty każdy kandydat który:

1. wykaże się, że ukończył z dniem przyjęcia przynajmniej 15 lat życia odbył z dobrym postępem obowiązkową naukę w szkole ludowej, jest fizycznie i umysłowo zdrowy i nienagannyh obyczajów;

2. w terminie przez dyrekcję oznaczonym złoży egzamin wstępny, służący do ocenienia, czyli kandydat jest w ogóle dostatecznie rozwinięty, ażeby mógł korzystać z nauk w tej szkole udzielanych. — Kandydaci, którzy odbyli przynajmniej jednoroczną praktykę ogrodniczą, a czynią zadość powyżej wymienionym warunkom mają pierwszeństwo do przyjęcia.

Koszta utrzymania ucznia w zakładzie wynoszą 165 zł. rocznie, za co otrzymuje mieszkanie, pościel, wikt, pranie, światło, ubranie, prócz bielizny i obuwia, w które każdy wstępujący zaopatrzone być powinien dostatecznie z domu.

Synowie ubogich rodziców przyjęci być mogą na koszt funduszu krajowego.

Nauka trwa lat trzy, a rok szkolny rozpoczyna się z początkiem kwietnia każdego roku.

Przy końcu każdego półroczu szkolnego składają uczniowie egzamin ze wszystkich nauk udzielanych w tym czasie, jakoteż z nabytej wprawy w wykonywaniu prac i czynności zawodowych.

O wyniku egzaminu zawiadamia kierownik szkoły listownie rodziców, lub opiekunów każdego ucznia.

Uczeń, który przy egzaminie rocznym nie otrzymał przynajmniej dostatecznego postępu z każdego przedmiotu nauki, nie może przejść na rok wyższy. Pozwolenie do powtarzania zaniedbanego roku udzielić może Wysoki Wydział krajowy na przedstawienie kierownika szkoły, jeżeli uczeń wytrwałą pracą i wzorowym zachowaniem się na to zasługuje.

Po ukończeniu całego trzyletniego kursu nauk zdaje każdy uczeń egzamin końcowy, czyli główny z całości nauk zawodowych przed osobną komisją egzaminacyjną, a w razie pomyślnego wyniku tego egzaminu otrzymuje „świadectwo ukończenia nauk“ wystawione według wzoru przez Wysoki Wydział krajowy zatwierdzonego. Jeżeli zaś uczeń egzaminu tego nie złoży z postępowaniem przynajmniej dostatecznym, otrzymuje świadectwo odbycia całego kursu nauk ze stopniem niedostatecznym nabytej w szkole wiedzy. Innych świadectw szkoła nie wydaje.

II. Skład grona nauczycieli.

1. Kierownik zakładu i nauczyciel fachowy Maciaszek Wojciech uczył: sadownictwa, warzywnictwa, kwieciarstwa szklarniowego, uprawy chmielu, uprawy wikliny koszykarskiej i pszczelnictwa.

2. Katecheta ks. Okulicki Wawrzyniec ze Zgromadzenia OO. Filipinów. udzielał nauki religii.

3. Nauczyciel fachowy Kurowski Antoni uczył: kwieciarstwa gruntowego, hodowli drzew i krzewów ozdobnych, botaniki ogrodniczej, ogólnych zasad ogrodnictwa i zoologii zastosowanej do potrzeb praktycznych ogrodnika.

4. Nauczyciel do nauk ogólnie kształcących Tabeau Wiktor uczył języka polskiego i niemieckiego, arytmetyki i geometryi, geografii, historii polskiej, chemii, fizyki, rysunków, kaligrafii miernictwa i niwelacyi.

5. Ochmistrz (dozorca uczniów) Lipiarz Tomasz dozorował uczniów w zakładzie i podczas zajęć praktycznych.

III. Nauki w szkole udzielane.

Nauka jest teoretyczną i praktyczną i obejmuje następujące przedmioty:

a) Z nauk ogólnie kształcących i podstawowych:

1. religia, 2. język polski, 3. język niemiecki, 4. arytmetyka i geometrya, 5. geografia i historia, 6. fizyka, 7. chemia, 8. botanika ogólna i ogrodnicza szczegółowa, 9. rysunki, 10. praktyczne miernictwo i niwelacja, 11. zoologia, 12. kaligrafia.

b) Z nauk zawodowych:

1. ogólne zasady ogrodnictwa, 2. warzywnictwo, 3. sadownictwo, 4. kwieciarstwo gruntowe i szklarniowe, 5. hodowla drzew i krzewów ozdobnych, 6. zasady zakładania i utrzymania ogrodów.

c) Z nauk pomocniczych:

1. uprawa chmielu, 2. uprawa wikliny koszykarskiej, 3. pszczelnictwo.

Treść, (jakoteż sposób nauczania) wszystkich powyższych nauk wyczerpująco podaną została w poprzednich sprawozdaniach dyrekcji. Nauka teoretyczna odbywa się w izbach szkolnych i bywa popieraną (o ile na to środki i zbiory szkoły pozwalają) demonstracyami w szkole i ogrodzie. Nauka przedmiotów fachowych i pomocniczych bywa zawsze demonstrowaną w ogrodzie i stwierdzoną licznymi przykładami tak podczas ćwiczeń praktycznych w ogrodach szkolnych i w ogrodzie miejskim, jakoteż w ogrodach prywatnych, do których odbywają

uczniowie od czasu do czasu wycieczki. Podręczników używają uczniowie tylko przy nauce przedmiotów ogólnie kształcących i podstawowych (z wyjątkiem fizyki, chemii i botaniki); nauk fachowych i pomocniczych uczą się uczniowie z wykładu nauczyciela, który w sposób jak można najzrozumialszy i treściwy naukę podaje, a przy powtarzaniach i demonstracjach według potrzeby uzupełnia i objaśnia.

Naukę praktyczną pobierali uczniowie przede wszystkim w ogrodach szkolnych i w ogrodzie miejskim, a także w ogrodach prywatnych, o ile te dostarczały materiału potrzebnego do nauki, którego na razie ogród szkolny dostarczyć nie mógł.

W ogrodzie szkolnym uczyli się uczniowie praktycznie przyrządzania kompostów, uprawy ziemi, rozmnażania, uprawy i przechowywania roślin warzywnych i produkcji nasion; dalej rozmnażania, uprawy i hodowli drzew i krzewów owocowych i ozdobnych, oraz prowadzenia drzew owocowych w formach karłowatych, uprawy roślin kwiatowych, gruntowych, uprawy chmielu, wikliny koszykarskiej i pszczelnictwa — w końcu hodowli roślin szklarniowych, utrzymania trawników, wysadzania kłębów i kwietników kobiercowych.

Nauka teoretyczna bywa udzielaną w szkole przede wszystkim w okresie zimowym. W okresie letnim, w którym uczniowie głównie nauką praktyczną są zajęci, odbywa się nauka tylko z przedmiotów ogólnie kształcących i podstawowych, co poniżej szczegółowo jest uwidocznione.

A) W okresie letnim (od 1-go kwietnia do 30-go września) udzielano następujących przedmiotów:

Nauczyciel	Przedmiot nauki	Tygodniowo			Razem
		I. R.	II. R.	III. R.	
Ks. katecheta: W. Okulicki	Religia	1	1	1	3
Kierow.załadu: W Maciaszek	Sprawozdania tygodniow.	1	1	1	1
Naucz. fachowy: A. Kurowski	Botanika	1	1	—	2
Nauczyciel: W. Tabeau	Język polski	2	1	—	3
	„ niemiecki	2	1	—	3
	Arytm. i geometrya	2	1	—	3
	Fizyka	1	—	—	1
	Miernictwo i niwelacya	—	2	—	2
	Rysunki	2	2	2	6
	Razem godzin	12	10	4	24

B) W okresie zimowym (od 1-go października do 31. marca) udzielano następujących przedmiotów:

Nauczyciel	Przedmiot nauki	Tygodniowo godzin				
		I.	II.	III.	Razem	Ogółem
Katecheta: ks. W. Okulicki	Religia	1	1	1	3	3
Kierownik: W. Maciaszek	Warzywnictwo	—	2	2	4	
	Sadownictwo	2	2	3	7	
	Kwiaciarstwo szklarniowe.	—	—	3	3	
	Pszczelnictwo	—	1	—	1	
	Uprawa chmielu	—	1	—	1	
	„ wikliny	—	1	—	1	17

Nauczyciel	Przedmiot nauki	Tygodniowo godzin				
		I.	II.	III.	Razem	Ogółem
Naucz. fachowy: A. Kurowski	Botanika	2	2	—	4	15
	Zoologia	1	—	—	1	
	Zasady ogrodnictwa . . .	2	—	—	2	
	Kwiaciarstwo gruntowe . .	2	2	—	4	
	Krzewoznawstwo	—	2	—	2	
Nauczyciel: W. Tabeau.	Teorye zakładania parków.	—	—	2	2	33
	Język polski	2	2	1	5	
	„ niemiecki	2	2	1	5	
	Arytmetyka i geometrya . .	4	3	1	8	
	Geografia i historia	2	2	—	4	
	Fizyka	1	—	—	1	
	Chemia	—	2	1	3	
	Rysunki	2	2	2	4	
	Kaligrafia	2	1	—	3	
	Razem godzin	25	28	17	68	

IV. Środki naukowe szkoły.

Do środków naukowych szkoły przybyło: susznik systemu Dra Lucasa, niezbędny środek przy demonstracji suszenia owoców. Sześć pudeł, obejmujących około 400 sztuk owadów do nauki poglądowej Mała kolekcya nawozów sztucznych. Księgozbiór został powiększony przez nabycie: Jankowskiego, Sad i ogród owocowy, Sad przy chacie, Podręcznik dla ogrodników, Ogrodnictwo przemysłowe, Krzew winny; Truwirtha: Chmiel i jego uprawa; Łukaszewskiego słownik; Małeckiego gramatyka polska; Petelenza gramatyka uczniów, Andréego Atlas; prawidła pisowni polskiej i niemieckiej.

Z czasopism fachowych prenumerowano: Ogrodnik polski, Bartnik postępowy, Wiener Garten-Zeitung, Moller's deutsche Gärtner-Zeitung, Le bulletin horticole, La Revue horticole i Le Jardin. Z czasopism politycznych: Gazetę lwowską i Nową Reformę.

V. Frekwencya uczniów.

Z początkiem roku szkolnego 1896/7 zapisanych było do szkoły ogrodniczej 21 uczniów, w ciągu roku przybyło 3 uczniów, razem więc było 24 uczniów.

Na I. Rok zgłosiło się 9 kandydatów, którzy zostali przyjęci na podstawie złożonego wstępnego egzaminu, a mianowicie:

Kozyra Wojciech	Szubert Józef
Marecki Jan	Surdej Jan
Michalski Walenty	Teliga Tadeusz
Ogórek Stanisław	Wojnarski Ignacy
Schmigiel Andrzej	

Trzem uczniom: Firsztowi Tomaszowi, Koczanowiczowi Tadeuszowi i Soroce Józefowi pozwolono powtarzać I rok. Razem przeto było na I. roku 12 uczniów.

Na II. rok przeszło 8 uczniów, a mianowicie:

Baran Wojciech	Rozdolski Maciej
Biodrowicz Jan	Sidełko Władysław
Jewniewicz Klemens	Zaborowski Józef
Kuliś Józef	Zieleniewski Klemens

Na III. rok przeszło 4 uczniów, a mianowicie:

Białobok Jan	Szczęśny Józef
Borys Bronisław	Victoryn Mieczysław

Wszyscy uczniowie byli religii rzymsko-katolickiej.

Pod względem wieku było:						
z ukończonym 15 rokiem życia	3 uczniów
" 16 "	"	"	.	.	.	9 "
" 17 "	"	"	.	.	.	9 "
" 18 "	"	"	.	.	.	1 "
" 19 "	"	"	.	.	.	1 "
" 21 "	"	"	.	.	.	1 "

Przygotowanie uczniów było następujące:						
z ukończoną szkołą ludową	I. kl.	6 "
" " "	II. "	1 "
" " "	III. "	1 "
" " "	IV. "	12 "
" " "	V. "	2 "
" II. kl. gimnasyalną	2 "

Według pochodzenia było:						
z powiatu brzeskiego	1
" chrzanowskiego	1
" cieszanowskiego	1
" dąbrowskiego	3
" dobromilskiego	1
" gorlickiego	2
" grybowskiego	1
" jordanowskiego	1
" krakowskiego	1
" krośnieńskiego	1
" liskiego	1
" łańcuckiego	2
" niżańskiego	1
" podhajeckiego	1
" ropczyckiego	1
" rzeszowskiego	1
" tarnowskiego	1
" trembowelskiego	2
z gubernii Warszawskiej	1

Pod względem stanu i zajęcia rodziców było:						
a) synów właścicieli dóbr	1
b) " " realności	1
c) " urzędników	1
d) " oficyalistów prywatnych	1
e) " ogrodników	1
f) " służby folwarcznej	3
g) " rzemieślników	3
h) " rolników	13

W ciągu roku szkolnego opuścili dobrowolnie zakład: Firszt Tomasz, Koczanowicz Tadeusz i Surdej Jan.

Z końcem roku szkolnego było więc w zakładzie uczniów: na I. roku 9, na II. roku 8, na III. roku 4, razem 21 uczniów.

VI. E g z a m i n a.

Z dziewięciu uczniów I roku złożyło egzamina roczne:

a) z postępem dobrym:	Soroka Józef
	Wojnarski Ignacy
b) " dostatecznym:	Michalski Walenty
" "	Szubert Józef
" "	Teliga Tadeusz

Koryza Wojciech, Marecki Jan, Ogórek Stanisław, Schmigiel Andrzej otrzymali stopień niedostateczny.

Z ośmiu uczniów II roku złożyło egzamina:

- a) z postępowaniem dobrym: Baran Wojciech, Jewniewicz Klemens,
Biodrowicz Jan, Zaborowski Józef,
b) „ dostatecznym: Kuliś Józef, Zieleniewski Klemens,
Rozdolski Maciej.

Siodelko Władysław otrzymał stopień niedostateczny.

Z czterech uczniów III roku złożyło egzamina:

- a) z postępowaniem dobrym: Białobok Jan, Szczęsny Józef,
Victoryn Mieczysław,
b) „ dostatecznym: Borys Bronisław.

Do końcowego egzaminu przystąpiło 4 uczniów, a z tych złożyli:

- a) z postępowaniem dobrym: Białobok Jan i Victoryn Mieczysław;
b) „ dostatecznym: Borys Bronisław i Szczęsny Józef.

Z uczniów, którzy w upłynionym roku szkolnym cały 3-letni kurs nauki ogrodnictwa ukończyli, udali się na dalszą praktykę:

Białobok Jan do ogrodów JE. ks. Sanguszki w Gumniskach,
Borys Bronisław do zakładu ogrodniczego Wolińskiego i Kaczyńskiego we Lwowie,
Szczęsny Józef do ogrodów hr. Załuskich w Siedliszowicach,
Victoryn Mieczysław do ogrodów hr. Potockiego w Krzeszowicach.

VII. Wiadomości o byłych uczniach.

Dwóch uczniów, a mianowicie Lichański Władysław i Drobner Zygmunt kształcą się kosztem kraju w instytucie pomologicznym w Pruszkowie (Szląsk pruski).

Dobosz Paweł na praktyce u Mietscha w Dreźnie.

Szczudło Jan w Londynie.

Koza Michał w zakładzie zdrojowym w Krynicy.

Berlitz w ogrodach hr. R. Potockiego w Łańcucie.

Walczuk u L. Freegego w Krakowie.

Wilk Józef w ogrodach JE. ks. Sanguszki w Gumniskach.

Zajączkowski Antoni w ck. ogrodzie botanicznym w Krakowie.

Gunia w ogrodach p. Waśniewskiego w Nowym-Sączu.

Drobner Bolesław, Rozenblatt, Duda, Prorok, Banaś Roziński, Tabaj i Nowak przy wojsku.

Dreziński nauczycielem szkół ludowych.

Filipek na kursach w Seminarium nauczycielskim w Tarnowie.

Chwastowicz i Szwejhler w Ameryce.

O reszcie Dyrekcyi bliższych wiadomości nie posiada.

VIII. Sprawy internatu.

W wewnętrznej administracji nie zaszła od poprzedniego roku żadna ważniejsza zmiana.

Uczniowie mieszczą się w jednej wspólnej sali sypialnej, obok której znajduje się pokój instruktora, aby ten mógł łatwiej nad nimi wykonywać kontrolę. Sypialnia jest tylko od 8³/₄ wieczór do rana otwartą — po wstaniu, ubraniu się i odmówieniu modlitwy porannej, bywa zamiataną, a następnie przez cały dzień zamkniętą.

Bezpośredni nadzór w zakładzie wykonuje kierownik przy pomocy instruktora.

Utrzymanie uczniów odbywa się we własnym zarządzie pod osobistym nadzorem kierownika zakładu. Wikt, ubranie, jako też pościel otrzymują uczniowie takie same, jak to już Dyrekcyja miała zaszczyt podać w poprzednich sprawozdaniach.

Koszta wiktów uczniów, ubrania, pościeli, prania bielizny wynosiły 3.885 złr. 40 ct.

Sprawiono ubrań letnich, świątecznych i burek za	362	zł.	69	ct.
Czapek i kapeluszy	27	"	60	"
Sienniki, słoma i siano	57	"	45	"
Koce	152	"	—	"
Buty	187	"	—	"
Razem	<hr/>		786	zł. 74 ct.

Koce sprowadzono z krajowej szkoły sukieniczej w Rakszawie.

Z biblioteki szkolnej korzystają uczniowie przedewszystkiem w okresie letnim w każdą niedzielę lub święta, wyjąwszy, kiedy odbywają naukowe wycieczki z nauczycielami.

Stan zdrowotny uczniów był zupełnie zadowolniający, gdyż prócz zimnicy, na żadną poważniejszą słabość uczniowie nie zapadali. — W potrzebie udzielał porady lekarskiej dr. Walczyński, fizyk miejski zupełnie bezinteresownie, dlatego Dyrekcyja uważa sobie za miły obowiązek złożenia dr. Walczyńskiemu serdecznego podziękowania.

IX. Budynek szkolny.

Dnia 1. lipca 1896 weszła szkoła w posiadanie szklarni, które Wys. Wydział krajowy za kwotę 1000 zł. nabył na własność od gminy miasta Tarnowa. Szklarnie te, z których jedna ciepła, a druga zimna, są bardzo prymitywnie zbudowane i dobrze już zniszczone.

Aby można było cokolwiek w nich robić, trzeba było ile możności je odrestaurować. Ponieważ fundusze szkoły były szczupłe, przeto Dyrekcyja musiała poprawki ograniczyć tylko do przebudowania kanałów ogrzewalnych, wstawienia nowych pułek, oszklenia i nakrycia z desek; mimo to koszta wyniosły przeszło 200 zł. Chcąc szklarnie te do należytego stanu doprowadzić, należałoby dać nowe belki, okna i mury poprawić, co by się równało całkowitemu przebudowaniu takowych. — Takie koszta nie byłyby na miejscu, albowiem cegły w ziemi są już w złym stanie, zatem nie wytrzymałyby już długo. Dlatego Dyrekcyja wypracowała projekt nowych szklarni i takowy Wys. Wydziałowi krajowemu do oceny przedłożyła.

Wys. Wydział krajowy polecił Dyrekcyi o postaranie się fachowo opracowanych planów i kosztorysu.

Wypracowanie planów i kosztorysu powierzyła Dyrekcyja inżynierowi-architekcie p. Stapfowi, który według wskazówek Dyrekcyi takowe zrobił i obliczył koszt budowy na 12.000 zł.

Ponieważ Wys. Sejm tylko 4.000 zł. na ten cel uchwalił raczył i to pod warunkiem, że Wys. Rząd połowę tych kosztów pokryje, przeto Wys. Wydział krajowy polecił Dyrekcyi, aby p. Stapf plany odpowiednio przerobił, aby koszta budowy nie przeniosły tej kwoty.

Dyrekcyja do tego polecenia się zastosowała i wkrótce będzie mogła odpowiednio przerobione plany Wys. Wydziałowi krajowemu przedłożyć.

Wybudowano także mur od strony północnej zakładu długości 50 m., wysokości 3 m. w świetle, a 0.45 m. gruby, pod którym posadzono drzewka brzoskwińskie i morelowe.

Uporządkowano podwórze przez zamienienie go w rodzaj ogródka; poprzerzynanego szerokimi drogami, a na trawnikach posadzono drzewa szpilkowe.

Wybudowano szopę na gruncie od miasta wydzierżawionym, która będzie służyć na skład okien inspektowych, mat, wazonów i t. p.

X. Ogród szkolny.

W ciągu roku ubiegłego nie zaszła w ogrodzie żadna zmiana. Drzewa rosą pięknie. warzywa udają się dobrze. Wynik produkcji ogrodowej był następujący:

Ze sprzedaży za gotówkę wpłynęło	405	zł.	—	ct.
Rachunkiem za jarzyny do kuchni zakładowej	168	"	30	"
Razem	<hr/>		573	zł. 30 ct.

Od strony zachodniej ogrodu posadzono w zeszłym roku trzy rzędy drzew dzikich w celu odsłonięcia z tej strony ogrodu przed gwałtownymi wiatrami. Drzewka te przyjęły się i pięknie rosną, co zachęca dyrekcję do posadzenia tam jeszcze tej jesieni ze 100 drzew morwowych, aby można zająć się i hodowlą jedwabników. Ponieważ kierownik zna się nie tylko na hodowli jedwabników, ale i na rozwijaniu kokonów, oraz przedzeniu jedwabiu, przeto nie od rzeczy będzie, aby uczniowie i w tej gałęzi korzystać mogli, zwłaszcza, że hodowla jest bardzo łatwa, a przytem popłatna.

Drzewka owocowe są w szkółce bardzo piękne, pobyt za nimi wielki, ale mały teren nie pozwala na ich rozszerzenie, przez co nie może się chcącym kupować zadosyć uczynić.

Byłoby wskazaniem, ażeby od gminy miasta Tarnowa uzyskać na ten cel ze dwa morgi pola; to nie trafiłoby na trudności ze strony gminy, a ułatwiłoby się nabywanie drzewek, chcącym coraz więcej zakładać sady, lub obsadzać nieużytki, zwłaszcza oddając drzewka po niskiej cenie.

Na parceli od miasta Tarnowa wydzierżawionej założono ogródek i obsadzono go różami, ozdobnymi krzewami i kwiatami; ostateczne wykończenie zostało do czasu postawienia tam szklarni, aby się do budynków dostosować.

XI. Kronika szkoły.

Egzamin z okresu letniego odbył się w dniu 3-go października pod przewodnictwem c. k. Rady Namiestnictwa i Starosty Dr. Stanisława Dunajewskiego, w obecności delegata konsystoryalnego ks. kanonika Jana Jaworskiego i członków Kuratoryi szkoły.

Egzamina roczne odbyły się w dniach 29, 30 i 31 marca, a egzamin końcowy 1. kwietnia b. r. Oprócz członków Kuratoryi szkoły, delegata konsystoryalnego raczył przybyć delegat Wysokiego Wydziału krajowego JWPan Tadeusz Langie i objąć przewodnictwo.

Uczniowie z małymi wyjątkami odpowiadali dobrze.

Prócz członków Kuratoryi szkoły, którzy od czasu do czasu zwiedzają szkołę, raczył zwiedzić zakład dnia 21. września JE. Stanisław Madejski c. i k. tajny radca, w dniu 30. września JWPan Edward Jędrzejowicz członek Wydziału krajowego, a w dniu 21. stycznia JWPan Karol Czeż poseł do Sejmu.

XII. Wycieczki naukowe.

Skromny fundusz szkoły nie pozwala na odbywanie wycieczek do znacznějších ogrodów w kraju bardziej oddalonych, chociaż takie wycieczki bardzo dodatnio na podniesienie umysłu i zamiłowanie do ogrodnictwa wpływają, dlatego poprzestawać się musi na najbliższej okolicy, a w szczególności na ogrodach JE. ks. Sanguszki, gdzie szkoła ma zawsze wstęp wolny. To też korzystając z łaskawego pozwolenia, zwiedzili je uczniowie pod przewodnictwem nauczyciela dyżurnego kilka razy w ciągu roku.

We wrześniu zwiedzili uczniowie II. i III. roku pod przewodnictwem kierownika suszarni owoców i jarzyn p. Rożańskiego w Bochni. Pan Rożański nie szczędził trudu, aby pokazać uczniom, jak przysposabia owoce, lub jarzyny do suszenia, jak suszy, studzi, a następnie pakuje do pakietów, lub pudełek, za co dyrekcya składa mu na tem miejscu wyrazy szczerego podziękowania.

Z Dyrekcji krajowej szkoły ogrodniczej.

W Tarnowie dnia 15. lipca 1897.

W. Maciaszek
kierownik szkoły.

